

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACȚIA

și
ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi N-rul 1/a
INSERTIUNILE

se primesc la administrație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrise nu se in-
napolază.

ROMÂNUL

Montenuovo.

— Dela colaboratorul nostru din Viena. —

Viena, 5 Iulie.

(C.) Intrigile nerușinate, urzite de resturile Camerillei, la căpătâiul idolului monarhiei, au scărbît până și acea clasă a boerilor, care ar fi fost să privească cu oarecare îngrijorare în fața viitorului împărat, aducător de reforme democratice. Valurile indignării nu se vor potoli cu una cu două. Incepe a se constata realitatea vechei bănuiele, despre influențele desastroase a unor curteni de tagma lui Montenuovo, asupra sortii unei mari puteri, în decadentă.

Am avut, pentru un Român, rarul noroc, de a fi primit de o înaltă personalitate, inițiată în viața dela Curte. Mi s'au făcut cunoscute niște împrejurări nespuse de interesante și totodată nespuse de dureroase. Mă grăbesc a Vi le povesti, ca să înțelegi dintr'odată toate nesuccesele politice românești din Ungaria.

Dela Iosif al II-lea, până la Francisc Ferdinand — început contele D. — Habsburgii nu au produs o singură individualitate. Francisc Ferdinand era însă chiar mai mult decât atât. El era hotărît a regenera monarhia, și, ceace e mai important: avea calitățile necesare pentru a pune în practică ceace intenționa. Francisc Ferdinand era întâi și întâi un bun cunoscător de oameni. Regenerarea politică și-o începuse prin începerea regenerării moravurilor, regenerare, ce însemna înlăturarea a o mulțime de elemente din birourile și saloanele Burgului. — De aci ura neîmpăcată a slugoilor și a unor femei, în contra lui. — Ura acestora, înfrântă de teama viitorului, și-a arătat colții acum după moarte, manifestându-se în intrigi scandaloase și în răsunări josnice. — Clocotul Montenuovo, Obersthofmeisterul tuturor intrigilor, abuzând de situația lui de mareșal al curții imperiale-regale, lignise încă mai de mult, în mod brutal, pe principesa de Hohenberg, Francisc Ferdinand, se înțelege, îi purta Sâmbetele pentru această lignire obraznică. Clocotul s'a răsunat acum: a făcut o inmormântare — cum să-i zic pe nume? — infamă, stăpânului, de care nu mai are să se teamă!

Et nunc venio ad fortissimum. Acest Montenuovo e patronul clicei corupte și sovine-lătar-nice, a oligarhilor din Ungaria! În companie cu fostul premier Ladislau Lukács, făcea speculații la bursă. După căderea lui Lukács, la recomandarea... acestui Montenuovo a fost chemat contele Tisza în fruntea guvernului. Astăzi tot lui are să-i mulțumească partidul muncii... și contele Tisza, că nu s'au făcut încă praf și cenușă.

Bineînțeles intrigile se țes acum în jurul noului moștenitor. Carol Francisc Iosif intrase tocmai în școala anchiului său asasinat, dela care de sigur va fi primit precise informații asupra oligarhiei maghiare și asupra chestiei ungare. Observ aci: Dvoastră ar trebui să vorbiți totdeauna de o chestie ungară și nu de o chestie a naționalităților, căci Ungaria e a Dv. nu a clicei dominante.

Avem impresia că tânărul moștenitor se va ști emancipa de sub tutela curtenilor mincinoși și egoiști, căutând a cunoaște lumea din experiențe proprii.

Revin la scandalurile cu inmormântarea. Va pot destălnui, că împăratul Wilhelm avea de gând să vină la inmormântare, însoțit de toți regii și principii domnitori ai germaniei, în fruntea unei delegații de 2000 soldați, aleși din

trupele din care făcea parte Francisc Ferdinand. Dar Montenuovo a zădărnicit acest plan, deoparte din ură pentru marele răposat, de altă parte din simpatie pentru maghiarii, cari în timpul din urmă adesea lucrau sub presiuni berlineze....

Înțeleg revolta Dvoastră a Românilor. Francisc Ferdinand și soția Lui, au căzut pe câmpul de luptă. Dv. erati în toate vremurile ostași adevărați. O inmormântare de eroi li-se cuvenea celor căzuți, nu de sclavi ai etichetei spaniole!"

Din alt izvor, tot atât de bine informat pot să Vă comunic următoarele:

Simplicitatea ceremoniilor de inmormântare este a se pune în cărua lui Nepallek, directorul ceremoniilor la Curte, alături de intrigile prințului Montenuovo, va să zică în cărua unor slujbaș, cari își presimțeau peirea. Ei au oprit pe cei trei orfani de a fi de față la inmormântare, sub cuvânt că „văcărelele lor vor turbura solemnitatea ceremoniilor”. Ei au dispus ca sicriile să sosească în Viena noaptea, să fie transportate la Pöchiar, noaptea, și tot în aceiași noapte să fie așezate și în cavou. Ba planul lor era, — pretextând firește căsătoria morganatică, a arhiducelui, — ca numai osemintele moștenitorului să fie transportate dela gara de sud, la capela din Burg, iar osemintele principesei de Hohenberg să fie duse dela gara de sud, direct la gara de vest, de unde pleacă trenul spre Artstetten! Împăratul Wilhelm însă prinse de veste, ce intenție au slujbașii Curții, cari nu voiau să respecte dorințele moștenitorului, de a fi inmormântat de-odată cu mult iubita Lui soție. În urma energice intervenții a împăratului Wilhelm, la Domnitorul nostru, pângăritorii memoriei nu și-au putut îndeplini planurile lor. În schimb au încercat să înțepe unde numai au putut, isbutind să-l facă pe împăratul Wilhelm, să stea acasă, scărbît până în adâncul sufletului.

E o simplă scornitură știrea, că împăratul german a renunțat — împreună cu moștenitorul de tron al României — la participare, deoarece șeful poliției vieneze ar fi declinat dela sine responsabilitatea, pentru siguranța oaspeților. Șeful poliției nu a făcut nici un fel de declarație! Oficiosul berlinez „Correspondenz Wilhelm” desvăluie minciuna, cu o francheță și vehemență, ce surprinde. Bineînțeles, că „scrintirea de picior” — Hexenschuss, cum îi zice în comunicatul oficial — a împăratului Wilhelm, și „răcirea” fratelui său, a prințului Heinrich de Prusia, sunt accidente de etichetă.

Un gest de mângâiere ni s'a dat să vedem din partea noului nostru moștenitor, și a augustei sale soții. Impotriva ordinii stabilite de Montenuovo-Nepallek, moștenitorul a ieșit la gară, noaptea la zece, când au sosit sicriile, și le-a însoțit dela gară până la capela. În vremea aceasta, arhiducesa Zita, tot în ciuda ceremoniilor oficiale, aștepta, în capela Burgului, însoțită de arhiducesa Maria Terezia,

mama vitregă a răposatului și de arhiducesa Maria Anunziata, sora răposatului, sosirea sicriilor. Poporul vienez e încântat de acest sentimentalism, îndușmănit cu ceremoniile, de care deteră dovadă viitorii noștri Domnitori.

Insuși bătrânul nostru monarh pare a lua seama cât de puțin sunt vrednici de încredere, aceia din jurul dinastiei, cărora le-a încredințat vegherea asupra Casei Sale. Aflând că celor trei orfani abia le rămâne o avere de 2 milioane coroane, care se consumă pe jumătate, cu îngrijirea castelelor, numai decât a asignat orfanilor din caseta Lui particulară, un apanaj de 400,000 cor., pe an. Actualul moștenitor a garantat și dânsul, acest apanaj. Totodată Maj. Sa a concediat pe contesa Henriette Chotek, mătușa orfanilor, din postul de damă de onoare, cerându-i să se dedice exclusiv educației copiilor. Contele Dr. Iaroslav Thun, tutorul orfanilor, a primit ordin dela Maj. Sa să se adreseze direct Dânsului, de câte ori va fi nevoie de sprijin sau de sfat.

Însfârșit, ca să aveți o icoană completă, las să urmeze aci și scisoarea, adresată de un membru al înaltei aristocrații austriace, ziarului „Neues Wiener Journal”. Ea spune tot ce mai trebuie să știți:

„Infrânți de durere, stăm în jurul catafalcului pe care zace marele moștenitor și eroica Lui soție. Împreună cu noi, cu devotații Lui, ielesc popoarele monarhiei, și popoarele țărilor străine. Calea stăpânului de ostiri, acum neinsuflit, a fost o cale de triumf prin împărăție, la miazăzi, iar închinarea flotei pentru creatorul ei, a fost sfâșietoare. Străbuna alpire a vienezilor vola să-i facă parte de o inmormântare, cum se cuvine unui domnitor. Capul încoronat al imperiului aliat voia să vină cu șapte regi, pentru a-și manifesta admirația față de neuitații succesori la tron. Poporul se aștepta la o manifestație a durerii, pe întinsul țării întregi.

Din toate astea nu s'a ales nimic. S'a ordonat doliu la curte, pe timp de șase săptămâni. Par'că ar fi murit un prinț străin, aproape necunoscut. Manifestațiile durerii au fost oprite, regiilor străini li s'a spus verde, că nu este loc și timp pentru ei, orfanii au fost ținți departe de sicriu. S'a spus și motivul: eticheta curții, și lipsa de rang la soție. Un strigăt de revoltă străbate dela un capăt la celălalt al țării, străbate prin țara germană, prin coloanele presei, și prin sufletele popoarelor. Acuma ni s'a spus și numele celui de vină la toate: prințul Montenuovo.

Mareșalul curții stă în fruntea oficiilor dela curte. El este deci responsabil pentru nemulțumirile, ce s'au ivit adesea în sânul cetățenilor. El este responsabil pentru decadența teatrului curții, responsabil pentru jalbele supușilor, responsabil pentru întâmplările, ce au stărnit acum revolta tuturora. Noi ne gândim așa: principesa, icoana credinței de soție, își va fi câștigat, măcar prin jertfa vieții, acel drept, de-a fi considerată ca egală în rang, cu soțul ei. Si tocmai Ei i se reproșează de-a fi cauza impietății.

Dar noi ne cunoaștem oamenii. Noi știm ce îl aștepta pe mareșalul curții. Leul e mort acum. Dar indignarea arde în vinele noastre, și precum mulțimea pretinde răsunare în contra Sărbilor, așa vom pretinde și noi răsunare în contra slujbașului Montenuovo. — *Print G.*”

...Se vorbește ca de un fapt foarte hotărît, că în cazul dacă Montenuovo nu va fi pensionat, aristocrația va remite titlurile și onorurile, ce ocupă la curte.

Ce va fi de-acum.

— Declarațiile dlui Dr. Teodor Mihail în „Reichspost”. —

Presă română din Ungaria a tălmăcit sentimentele poporului român, dând expresie dură și nemărginită, pentru soarta atât de tragică a moștenitorului.

Opinia publică românească era pătrunsă de sentimentul, că moștenitorul, care a trecut la cele eterne, avea multă-multă bunăvoință, ba chiar o iubire, sinceră și adâncă, inspirată încă din partea părintelui său, față de poporul român. Se înțelege deci, că partidul național român va continua vechea politică dinastică, devenită tradiție la noi.

Dacă se poate aștepta o nouă acțiune de împăcare între Maghiari și Români? Atârna cu totul dela bărbatul maghiar, conducător al vieții de stat. Căci de acum în adevăr nu mai are loc politica de maghiarizare, practică până acum; de altfel zadarnic. Acest sistem de guvernare trebuie să încete cât mai curând. *A-cuma se vorbește de viitorul monarhiei, ba chiar de existența ei.* În astfel de împrejurări, singură politica de egală îndreptățire, față de toate popoarele, clădită pe cele mai largi baze, poate produce acea putere de coeziune, care va aduce statului dualist pace înăuntru și autoritate în afară.

Raporturile politice din interiorul țării și cele din Europa, vor face ca bărbatul politici maghiari, cu putere de-a da direcții în politică, mai curând sau mai târziu să înțeleagă realitatea, și să caute o colaborare armonică a Românilor cu Maghiarii, și a tuturor naționalităților împreună, fiind aceasta cel mai de viață interes tocmai pentru Maghiari.

Căci dacă ne amenință pe noi pericolul dela nord, nu mai puțin, ba am putea zice că în măsură îndoită, îi amenință acel pericol și pe Maghiari, punând în cumpănă viitorul lor, existența lor etnică.

Ce scriu alții. În „L'Indépendance Belge” dela 2 c. se publică o interesantă scrisoare trimisă de corpondentul din Constantinopol al ziarului. E vorba în ea de conflictul greco-turc, de intervenția pe care Rusia și România au făcut-o, în urma întâlnirii dela Constanța, pentru a se asigura liberă trecere a vaselor prin strâmtoarele ce duc spre Mediterană, — și e vorba, la urmă de starea de lucruri din Albania. Arată, anume, autorul, că liniștirea Albaniei ar putea veni în urma unei înțelegeri sincere, mai ales a statelor, ce ar trebui să fie direct interesate,

ca liniștea să domnească în acest colț al peninsulei: cu deosebire Italia și Austro-Ungaria. Urmează apoi astfel:

„Dar se poate aștepta cineva la această mișcare de sinceritate din partea Austriei? Austria, dealungul veacurilor, a voit întotdeauna să oprească în loc mersul istoriei. Intinzându-se dela Țările de Jos până la Balcani, în vremile celei mai mari puteri a ei, a vrut mai târziu să împiedece unirea Italiei și pe urmă și pe a Germaniei. Totdeauna i-a lipsit simțul de generosități și a încercat să exercite o constrângere de nesuferit (impossible) până ce a ajuns în starea de azi, stare primejdiașă pentru ea în fața Rusiei, a Serbiei și a României”.

Noul moștenitor. „Gross Österreich” scrie sub acest titlu: Alțeta Sa imperială arhiducele Carol Francisc Iosif e nepotul defunctului, și totodată și succesorul lui spiritual. Căci arhiducele Francisc s'a interesat de mai mulți ani cu o dragoste sinceră de urmașul său, l-a inițiat în toate planurile sale de consolidare a imperiului, i-a desvălțit adevărata situație internă și externă a monarhiei, i-a explicat limpede și lămurit datoritiile înalte ce trebuie să le aibe un adevărat prinț de Habsburg, clironomul la tronul Habsburgilor.

Iar actualul moștenitor a fost un nepot cuminte și un elev docil, care desigur a învățat mai mult dela marele său unchiu decât dela mulți pedagogi oficiali ai săi.

E foarte explicabil deci că acum se pun toate speranțele în arhiducele Carol Francisc Iosif. Dar și mai explicabil e faptul că acum se îndeamă în jurul lui nenumărați sfătuitoari, pentru ca să-l câștige pentru scopurile lor personale, pentru ambițiunile lor, pentru râvna lor la putere.

Arhiducele e încă tânăr, dar, se zice, e înzestrat cu o judecată pătrunzătoare și așa el îi va deosebi în curând pe sfătuitoarii cinstiți de cei cari se gândesc la avantajile lor personale. De pildă, încercând Maghiarii să-l convingă despre importanța „statului lor național maghiar”, despre necesitatea hegemoniei maghiarimeii asupra celorlalte naționalități — El va trebui să se gândească, că toate ranele de moarte și defectele monarhiei sunt cauzate de politica brutală a Maghiarilor. Chiar și politica greșită din Bosnia și Hertegovina e a lor, a lui *Beniamin Kállay*, precum a fost și politica de „Termette” împotriva Sârbilor de asemenea maghiară. *Acestei politici maghiare a căzut jertfă nevinovatul arhiduce Francisc Ferdinand.*

Influența maghiară e încă din timpuri istorice tot dezastruoasă pentru Viena.

Acest imperiu nu poate fi însă pus în serviciul utopiilor maghiare, dacă e vorba că el să existe. Noul moștenitor e de asemenea un adevărat vlăstar al Habsburgilor. El știe că marii Habsburgi nu pot face nici politică germană, nici maghiară și nici slavă, ci numai o politică adevărată *austriacă* și adevărată în senzul Austriei mari, care nu mai atunci poate fi fericită și puternică, dacă vor fi egal îndreptățite toate națiunile din ea.

Avem motiv să credem că arhiducele Carol Francisc Iosif are o inimă pătrunsă de căldură pentru puterea și mărirea Austriei. Pătrunși de această convingere îi dorim noroc și binecuvântarea cerului în îndeplinirea înaltei sale chemări.

Negurile viitorului... Sub titlul „Viitorul nostru” ziarul „Pesti Napló” publică în numărul său de ieri un prim articol, în care printre altele spune acestea:

„De când l-au pus sub picior pe moștenitorul de tron, cu teamă îndoită ne întrebăm: ce se va întâmpla după aceasta? ... Aceste popoare mărunt speculează astăzi pe pielea noastră, cum s'au împărțit cu câțiva ani mai înainte pe corpul bolnav al Turciei: atâta-i al tău, atâta-i al meu. Deviza e aceeași: În numele lui Dumnezeu să eliberăm pe conaționalii noștri oprimați! Deja au și început să-i căinească destul de tare: România pe Românii noștri, Sârbia pe Sârbi noștri — ba chiar și aliata noastră Italia pe Italianii din Trentino, iar Rusia pe Rușii din Galizia și Maramurăș. Câți vecini avem, toți au câte ceva la noi, crezând cu toții că în această monarhie tulburată sunt așteptați ca niște eliberatori și se speriază că vor veni în curând. Vom putea oare împiedeca, ca într-o bună zi să nu se formeze împotriva noastră o astfel de alianță, ca aceea care a desființat Turcia europeană? Curtile rusească, română, sârbească și italiană până azi se îmbrățișează numai sub pretext de prietenie; în curând le vor aduce laolaltă interesele, cari sunt mai puternice decât orice. Și răspunderea va cădea pe cei mici, cari n'au ce pierde; cei mari se vor arăta numai la împărțire...”

Această teamă întemeiată a ziarelor maghiare, de o desființare a monarhiei, într-un cât se pronunță numai după dispariția aceluia, care prin politica sa rațională a fost chemat să o împiedece și care tocmai pentru aceasta nu a fost simpatizat de Maghiari încă fiind în viață — astăzi face impresia unei elegii adevărate, dar întârziate...

Eroul dela Șelimber.

*Pădurea fremătă un cântec
Fermecător ca boarea sării
Amurgu 'n seninat alene
S'apropia din largul zării.
In preajma bradului tomatnic
Ce jalea 'n ritmuri dragi și-o 'ngână
Eroul vremurilor moarte
Vorbea, cu capul pus pe mână:*

*„Păgâne oarde pribegite
Din țara stepelor cărunte
Cu inimi ferecate 'n patimi
Cu sulețele lor mărunte
In țara codrilor cucernici
Intrâng avânturile firei
Robesc al munților tesaur,
Intunecă lumina zilei.*

*Dar dacă soarta nemiloasă
Mi-a fărîmat atâtea planuri —
Și n'a rămas din tari mănunchiuri
Puternic znop... aceste lanuri
Vor geme încă multă vreme
Sub jugul neamului turanic
Pân' va sosi din soare-apune
Desrobitorul tânăr crainic”.*

*Și a tăcut. Pădurea dragă
Privea în zare 'ngândurată*

*Iar' bolta cerului albastru
Părea o mare 'nfiortată.
Departa s'auzeau isoavre
Cum plâng șios în fapt de sară
— Martirul visurilor noastre
Ne-a prevestit soarta amară.*

I. Banu.

Piesa lui I. U. Soricu.

„Doamna Munților”.

În Noemvrie, prietenul meu I. U. Soricu veni la mine cu o fotografie, cu pânză și c'o ramă, cerându-mi să-i fac după acea fotografie un tablou în colorii.

— Să mi-l faci așa, ca să se pară că isoivrește dintr'un val dulce de lumină!

M-a surprins tonul, cu care mi vorbea și m'am simțit oare-cum jenat că nu se interesează, ca altădată de lucrările mele, cari știam că-i plac.

Când, mai târziu, i-am dat tabloul comandat, l-a privit lung, ca și când și-ar lua adio dela el și n'a zis nimica.

— Cine e?
— Cătălina! Cătălina Doamna noastră!
Cătălina Doamna Munților!
— Tu nu știi cine a fost aia. Lasă că ai să vezi!

Câtva timp mai târziu poetul veni la mine cu altă fotografie:

— La asta să bagi de seamă la ochi! Vezi privirea aia îndrăzneată și în același timp melancolică? Așa să mi-o redai!

De data asta poetul era mai comunicativ. Mi-a spus că aștepta un caet special ca să scrie piesa românească „așa cum trebuie scrisă”; dar că nu l-a primit și că va începe să scrie. Gândul de a scrie o salbă de douăzeci și patru de sonete îl părăsise, mulțumindu-se numai cu 12. Mi-a schițat apoi planul unei piese de teatru, pentru care îi trebuia o hartă a Munților Apuseni și rapoartele lui Avram Iancu, de aceea venise la București.

Tabloul ce aveam să-i fac de data aceasta era chipul Silviei, a doua eroină a piesei, eroină, căreia poetul i-a dat rolul așa de dureros de a-și plânge pe logodnicul ei spânzurat de unghi și de a străpunge cu lancea în piața Abrudului pe Dragoș vânzătorul.

Când în ziua de Sf. Constantin ne-a citit cele patru acte în versuri, cari învăluiau în foc de soare o pagină din istoria Ardealului lui iubit, în micul nostru cerc de visători, cari ne înțelegeam unul pe altul, a fost o sărbătoare mare.

Priveam în ochii vădit oboșiți ai poetului, care din comoara sufletului lui pusese atâtea căldură în eroii și eroinele ce se perindau strălucitori de viață și poezie în fața noastră.

Iar unul dintre noi observă:

Francisc Ferdinand și Iosif al II-lea.

De: Un istoriograf român.

Aceia dintre conducătorii noștri, cari au avut prilej să cunoască mai de aproape, chiar din contact personal, pe mult regretatul nostru moștenitor de tron, arhiducele Francisc Ferdinand, spun că notele caracteristice ale personalității sale, semănau în multe privințe, cu însușirile excelente, cari au făcut din străbunul său, Iosif al II-lea, cel mai mare, mai genial și mai iubit dintre toți împărații, căți au cărmuit timp de peste 6 secole de pe tronul Habsburgilor.

Unii țineau chiar să ne asigure, că urcând tronul împărătesc Francisc Ferdinand își va inaugura domnia în același fel ca și Iosif al II-lea. După cum cea dintâi și mai importantă faptă a acestuia a fost, că abandonând ceremoniile de încoronare ca rege al Ungariei și transportând „sfânta coroană” ungară ca o relievie istorică la Viena, a dat imediat edictul de toleranță religioasă spre a pune capăt abuzurilor și prigonirilor, cu cari năpăstuiuiau catolicii atotputernici pe toți ceilalți credincioși ai bisericilor necatolice, — tot astfel Francisc Ferdinand nu s'ar fi încoronat ca rege ungar nici decum sau numai cu condiția de a se asigura prealabil tuturor popoarelor din cuprinsul acestei țări egala îndreptățire națională-politică, prin dispoziții legislative.

Deși aceste profeții de ordin mai înalt au fost primite cu multă rezervă și cu mare îndoielă din partea oamenilor noștri pățiți și bătutuți de numeroase decepțiuni, totuși împrejurarea că Francisc Ferdinand a manifestat totdeauna față de oligarhia maghiară o răceală limitofă cu cea mai pronunțată aversiune și că cei dela cărma țării noastre așteptau cu adevărată groază momentul când „Sînțul din Belvedere” va urca tronul înaintașilor săi — contribuă să dea oarecare aparență de îndreptățire profețiilor, ce se țeseau la început cu sfială, dar mai târziu se răspândiau cu îndrăzneală tot mai mare.

De sigur multe milioane de cetățeni ai mo-

narhiei habsburgice vor regreta adânc, că gloanțele infernale dela Sarajevo au zădărnicit acum pentru totdeauna „adeverirea celor nădăduite și dovedirea lucrurilor” celor așteptate cu atâta dor dela domnia lui Francisc Ferdinand. E un fatal destin al acestei monarhii, că cei mai talentați dintre conducătorii ei se prăpădesc înainte de vreme: Iosif al II-lea a murit încă înainte de a fi îndeplinit vârsta de 49 ani, pe Francisc Ferdinand l-a răpus mâna tâlhărească a ucigașului curând după ce împlinise 50 de ani, dar înainte de a-și fi putut începe domnia.

Tinerețele amândurora s'au deosebit de ale celorlalți semenii ai lor prin năzuința serioasă și stăruitoare de a vedea cu ochii proprii și de a cunoaște din cea mai nemijlocită apropiere țările și popoarele, peste cari erau rânduiți de Dumnezeu să împărătească. Astfel Iosif al II-lea, și înainte de a ajunge împărat și după ce a urcat scaunul domniei, n'a pregetat a cutreera întotdeauna ca odinioară Hadrian „împăratul călător” țările monarhiei sale, ascultând pretutindeni jalbele supușilor săi și mângâind poporul năcăjît. Un Sas contimporan, notarul Mediașului Heidenorf ne spune, că Iosif călătorind prin Ardeal n'a dat nicăeri nici o atențiune magnaților unguri și aristocrației, dar de țărani Români se interesa de aproape la tot pasul, adresându-le în limba românească cuvinte de mângâiere și făgăduindu-le, că le va ușura necazurile. „Măselele poporului — adauge Heidenorf — au fost chiar ameițe de purtare grațioasă a monarhului față de ele”. Incă de tânăr își manifestase Iosif al II-lea cu toată francheta convingerea sa, că „politica n'are decât o singură bază și aceea e poporul, pentru că poporul dă soldați și poporul plătește dare. De aceea misiunea statului și a domnitorului e să apere poporul în contra claselor privilegiate. Să nu se tragă pielea de pe două sute de țărani, pentru un trântor de domn! Privilegiile și drepturile speciale ale sta-

turilor și claselor sociale pun numai piedeci în calea realizării voinții de stat, manifestate în persoana principelui; de aceea trebuie șterse”.

Această convingere l-a îndemnat, să desființeze iobăgia, despre care spunea, că e o „rușine a veacului”. Iosif susținea, că un domnitor are datoria de a face binele pentru cel mai mare număr al supușilor săi, fiind domnitorul pus pentru popor, iar nu poporul de dragul domnitorului.

Când a introdus Iosif al II-lea regularea dărilor, pentru ușurarea poporului, cancelarul său contele Chotek a încercat să se împotrivescă sub cuvânt, că această reformă radicală ar sdruncina siguranța tronului. Dar Iosif îi zise: „Iubite conte, oare n'ar fi mai bine să lăsăm și țărănilor ceva decât ca ei să nu ne dea nouă nimic?”

Contele răspunse, că țărani pot fi siliți ori când să dea ce li se cere. Cu forța nu — replică Iosif — căci forța fizică e pe partea lor; să mă crezi, că dacă nu vrea țăranul atunci toți suntem pierduți.

(„Glauben sie mir, wenn der Bauer nicht will, so sind wir alle pritsch”).

Această atitudine neobicinuit de favorabilă poporului de rând, a stârnit mare nemulțumire în cercurile aristocratice, mai ales în Ungaria și în Ardeal. Aristocrația maghiară zicea că Iosif nu e rege ungar și deci n'are drept să se amestece în afacerile lor cu poporul, căci țărani devin obraznici și încăpăținați și nu mai au nici un respect de domni lor, de când se știu spriginiți de împăratul Iosif, care a aflat de compatibil cu demnitatea sa „a se murdări prin contactul cu poporul de rând și a face pe spionul în țară”. În amintirea poporului nostru a rămas neștearsă scena, când s'a înfățișat Horia la 1783, în postul Crăciunului, înaintea lui Iosif cu rugămintea, pe care versurile populare o redau astfel:

„Înălțate Impărate
Vină și ne fă dreptate
Te rugăm Măria Ta
Că nu mai putem răbda

— Ai fost nebun când ai scris-o?
— Cum am fost, cum n'am fost, mă privește. Mai bine, se adresă el amfitrioniei, cântați aria bocetului lui Siegfried!

Așa-l plânge și Silvia pe Buteanu!

Și n timp ce notele pianului curgeau aci calde, pline de duioșie și de durere, aci impetuoase și energice, gândul meu fugea departe, la lumea, pe care poetul o desgrupase și o făcea să trăiască prin versurile lui.

Vedeam pe Ion Dragoș, nobilul român din Bihor, care, insufletit de ideile liberale ale lui Kossuth, îl socotește pe acesta de bună credință. Il vedeam anunțând țărănilor de pe moșia lui că s'a desființat iobăgia și de-acuma sunt liberi și stăpâni pe pământul lor.

Simțeam cu ei bucuria nebună, urmăream gesturile lor în pragul unei vieți nouă și mă infioram.

Apoi, după depărtarea țărănilor, vedeam pe prietenii lui Dragoș venind să sărbătorească triumful ideilor liberale, pentru care au luptat în dietă, și triumful oștirilor maghiare asupra Nemților. Vedeam veselia lor nebună, auzeam cântecul lor, pe melodia ungurească a lui „Sárga rigó rózsza bimbó galambom”:

Ochi albaștri foc să-i ardă,
Mititico, frumușico, dragamea,
Că voiră să mă piardă,
Mititico, frumușico, draga mea,
Da i-oi face eu mai bine,
Mititico, frumușico, draga mea,

Să plângă ei după mine,
Mititico, frumușico, draga mea,

Asupra acestei scene vine solul lui Kossuth, care spune că Românii, sub conducerea lui Avram Iancu, s'au răscolit și că Dragoș să meargă și să stabilească cu ei condițiunile de pace.

În aceeași noapte Dragoș pleacă spre Abrud, fără să asculte de sfaturile popei Zevedei, care-l sfătuește să lase politica ungurească de oare-ce Românii luptă, pentru limba lor și deci să lupte și el alături cu Avram Iancu:

„Ai trecut ades Căpușul, valul lui îndurerat,
„Dragoș, nu ți-a spus nimica și nu ți s'a arătat
„Tânguioasă înainte umbra tristă a lui Gelu,
„Să te faci să-ți schimbi gândul și convingeri-
[lor felu?”

Dar Dragoș nu-l ascultă. Pleacă.

În munți vede pe Cătălina, nobilă română și ea, dar, care, rămând de mică orfană, plecase în lume, se făcuse actriță cu mare nume la Pesta și Viena.

Stăpânită de dragostea de neam, ea, auzind de răscoala Românilor, venise în munți, îl văzuse pe Iancu, pe care îl iubea acum cu tot focul vieții ei. Dragoș se îndrăgostește de ea dar ea îl respinge. Atunci Dragoș spre a-l delătura pe Iancu, urzește un plan infernal. În decursul conferenței dela Abrud, chiamă pe generalul ungur Hatvani să prindă pe prefectii și tribunii Românilor. Acesta, vine, prinde pe Buteanu și-l

spânzură. Iancu scapă, grație ajutorului Cătălinei. Aici, în actul al III-lea vedem caracterul nobil al lui Buteanu, care, cu toate că îi înlesnește Cătălina fuga, nu vrea să-și părăsească pe prietenii săi Vasile Moldovan și Nicolae Murășeanu, ci îl trimete pe Mihai Andreica să-i spună lui Iancu să năvălească asupra Abrudului până când Hatvani nu primește ajutoare dela Brad. Tot aici, vedem, istetimea cu care Cătălina îl convinge pe Hatvani că a fost indus în eroare de Dragoș, care l-a făcut să năvălească asupra Românilor pe când armistițiul dura încă, aducând astfel o pată cavalerismului maghiar.

Iancu năvălește asupra Abrudului, Hatvani fuge lăsându-l pe Dragoș, drept pedeapsă la Abrud, unde este omorât cu lancea de către Silvia logodnica lui Buteanu.

Am schitat, în trăsături foarte generale, subiectul acestei piese, care cred că la apariția ei va fi o podoabă a literaturii noastre.

Cred că atunci când va fi reprezentată, ea va stoarce din ochii tuturor aceleași lacrimi de admirație și înduioșare, pe care le-am simțit înundându-mi ochii, când am auzit plânsul Silviei:

„Sus pe vârful Detunatei
să-i săpați frumos mormântul,
Negurile să-l tămăie
și duios să-i cânte vântul.
Să-l cădelnițeze brazii
În cântări tânguitoare,
Să mi-l străjuiască cerul
și cu luna călătoare.

Asuprirea nemească
Și dreptatea ungurească!”

După cât știm și porțile castelului Belvedere din Viena s'au deschis adeseori înaintea unor fruntași de astăzi ai poporului român. Și Francisc Ferdinand asculta cu viu interes și cu binevoitoare simțire părintească știrile despre pașurile de azi ale noastre, cari sunt aproape tot atât de apăsătoare ca și cele de pe timpul lui Horia. Francisc Ferdinand avea chiar obiceiul să spună, că iubește mult acest popor de țărani credincioși, buni și cinstiți, că le cunoaște limba sonoră și datinile frumoase, pline de un intim suflu de poezie patriarhală. Un cercetător al trecutului nostru românesc, un fruntaș vrednic, care s'a coborât în mormânt înainte de vreme, rămăsese încântat de cuvintele entuziaste și elogiase rostite de Francisc Ferdinand la adresa Românilor și nu ezita a mărturisi, că după știința dânsului niciodată un Habsburg n'a manifestat față de Români un interes mai binevoitor și sentimente mai nobile decât ale lui Francisc Ferdinand. Cu ocazia manevrelor învăluia pe bravii și voinicii săi ostași români în privirea sa duioasă, plină de bunătate și însuflețire.

Un împărat al popoarelor cinstite și muncitoare, un părinte al celor obidiți, un desrobitor al celor asupriți: iată ce se pregătia să devină Francisc Ferdinand, călcând pe urma mare-lui său înaintaș: împăratul Iosif al II-lea.

Altă însușire comună amândurora a fost religiozitatea adâncă și luminată, de care era pătrunsă întreaga țință lor, precum și aversiunea față de anume forme și ceremonii extraordinare de tapene ale etichetei spaniole, importate de strămoșii, cari se siliuau într'un timp să statornicească în stăpânirea Habsburgilor și țara romantică de dincolo de Pirenei.

Iosif II interzise, la 1784, supușilor săi a mai săruta mâna și a mai inghenunchia înaintea celor mai mari, fiindcă semnul acesta de umilintă nu se potrivește între oameni, ci trebuie rezervat numai față de Dumnezeu. Că însuși era adânc pătruns de umilinta adevărat creștinească

Sus, pe vârful Detunatei
așezați-mi-l străjer.
Sfântul soare cu lumina
când se'nalță sus pe cer,
Cu întâiele lui raze
mângâios să-l încunune,
Și mormântu 'n foc și aur
să-i îmbrace, când apune.
Ingropați-mi-l acolo,
răzvrățiți când tună norii,
Din mormânt să le'mprumute
trăsnetele și fiorii.
Când din slava lor vulturii
vor veni să s'odihnească,
La mormântul lui din sborul
Indelung să se oprească.
Ingropați-l sus, în fața
dulce-a Răsăritului
Ca să'mi pară că răsare
soarele de dragul lui
Și de dragul lui s'arată
stelele pe ceruri sara,
Și de dragul lui se'ntoarce
înflorită primăvara.
Sus, pe vârful Detunatei,
sus aproape de Lumină,
Că i-a fost Lumină dragă,
dați-i locul de hodină!...

Și cred că chiar și cei mai pretentioși critici vor fi de părere că adevărata dramă românească abia acum s'a scris, și că avea dreptate cel ce a scris că odată gloria va fugi după Soricu. Cei cari cunosc de aproape pe acest scriitor, știu că numai el o putea scrie.

Pictorul **Honoriu Boicescu.**

și de simțul egalității între oameni, a dovedit între altele, și cu ocazia unei mari ceremonii religioase în Luxemburg, unde refuzând a ocupa locul mai înalt, pregătit anume pentru dânsul ca domnitor, a inghenunchiat și el în rând cu poporul zicând: „înaintea lui Dumnezeu suntem toți egali!”

Aceeași iubire de muncă, de simplitate, de sfințenie a celor privitoare la religie și biserică a fost și una dintre însușirile de căpetenie ale caracterului arhiducelui Francisc Ferdinand. Se spune, că în tinerețe a trăit aproape ca un ascet, urmând numai două căi: a bisericii și cea care-l ducea la casarmă și la serviciile sale militare. Aceste frumoase cuvinte „Virtute et exemplo”, cari formaseră nu numai lozincă ci însuși esența vieții lui Iosif II, ar putea străluci și la căpătâiul de vecinică odihnă a reposatului arhiduce Francisc Ferdinand.

Amândoi au fost oamenii concepțiilor mari și îndrăznețe, în stare oricând a-și jertfi viața pentru ideal: Iosif II pentru unitatea și progresul monarhiei, Francisc Ferdinand pentru sporirea ei teritorială și pentru susținerea neștirbită a nîmbului de mare putere europeană.

În sfârșit în viața lor intimă familiară îi vedem iarăși oblăduți de aproape aceeași soartă: amândoi s'au căsătorit din dragoste adevărată, fără considerare la prejudițiile și indemnurile diplomaților iscusiți, cari se cred chemați a face și desface toate câte se întâmplă în lume, până și taina cea mare a supremului bine care este iubirea atot biruitoare. Iosif II iubia cu mare pasiune pe întâia lui soție Isabella de Parma astfel, încât unul din biografi săi află potrivit a caracteriza fericirea vieții lor familiare prin cuvintele: „Europa sah das seltene Schauspiel einer glücklichen Ehe zwischen Personen fürstlicher Abkunft”. Francisc Ferdinand apare în toată mărimea lui de bărbat în momentul, când e decis a renunța fie chiar și la tronul Habsburgilor, decât a se despărți de Sofia lui cea dragă, în sufletul căreia a găsit iubirea cea adevărată o comoară cu mult mai mare decât toate bunățile, pe cari le poate oferi unui muritor chiar și strălucirea tronului împărătesc. Și voia Domnului a fost, ca aceste două suflete eroice și alese, atât de intim contopite în viață să părăsească în aceeași clipă lumea aceasta plină de fărâdelegi. Și să se înalțe împreună spre locul gătit de Dumnezeu tuturor celor ce-L iubesc cu tărie și se închină Lui cu credință!

Jalea noastră este întreită: jelim ca cetățeni ai monarhiei, ca creștini și ca Români.

Ca cetățeni unim jalea noastră cu a milioaneilor de suflete rănite de durere în întreg cuprinsul monarhiei și suspinăm cu prorocul Ieremia: „Căzut-a cununa capului nostru, pentru aceea s'a făcut durere nouă; intristată este inima noastră și s'au întunecat ochii noștri” (Plângeri V. 16—17.)

Ca creștini rugăm pe Domnul îndurărilor, care grijește de paserile cerului și de crinii câmpului; să aibă în sfânta sa pază pe cei trei ortani, minori, iar sufletele scumpilor și iubiților lor părinți să le odihnească în laturea dreptilor.

Iar ca Români stropim cu lacrimi ferbinți sicriul, care de-odată cu osemintele lui Francisc Ferdinand închide și coboară în adâncul mormântului un razim atât de puternic al nădejilor și aspirațiilor poporului nostru românesc, obicinuit a crede că de-odată cu suirea lui Francisc Ferdinand pe tronul împărătesc, ar fi răsărit și soarele libertății naționale pentru Români din monarhie.

Cine a fost Francisc Ferdinand, ne arată și următorul mic amănunt:

„Oesterreichische Morgenpost” din Viena, a trimis cu ocazia zilei când moștenitorul împlinise 50 de ani, o depeșă cu urări, cari începeau astfel: „Ziarul nostru, care luptă pentru imperiul unitar austriac, pe baza autonomiilor naționale, ale popoarelor, Vă dorește, etc.” — Moștenitorul a răspuns mulțumind, „foarte vesel, pentru urările fălmăcite în termeni atât de patriotici”....

„Austria mare alui Francisc Ferdinand.” Publicistul R. Rothelt publică sub acest titlu în „Vossische Zeitung” un foarte interesant și valoros articol despre ținta care a avut-o defunctul moștenitor arhiduce Francisc Ferdinand pentru salvarea și încheierea imperiului habsburgic slăbit în temelile lui.

„Nu trialismul a fost ținta arhiducelui Francisc Ferdinand, ci crearea „Statelor Unite ale Austriei Marii”. Denumirea aceasta a fost împrumutată dela titlul cărții, apărute acum câțiva ani, alui Aurel Popovici, român din Ungaria. Nu trialist ci mare austriac a fost defunctul arhiduce. Faptul că un Român din Ungaria a găsit cuvântul pentru această idee, că un așa bărbat a propagat această idee, dovedește singur, că și această direcție se îndreaptă împotriva Maghiarilor și ea ca și trialismul se poate realiza numai în spinarea Maghiarimei. În aceasta a crezut arhiducele că a găsit remediul pentru Austro-Ungaria, un remediu cu mai puține pericole, decât câte comportă cu sine trialismul. Ideea monarhistă cu deviza „Viribus Unitis” a fost credința arhiducelui, ideea federațiunei statelor în frunte cu împăratul, cu un guvern comun și un parlament central, având singurati-cele părți o autonomie națională conformă unității imperiului și conducerii lui. Aceasta a fost ținta lui Francisc Ferdinand: Prin multiplicitate la unitate.”

In Albania nouă.

V.

Coritza, 26/9 Maiu 1914.

Vestile bune aduse de către **Printul Mihail R. Sturza și Contele de Pemodan**; cari luaseră și fotografiile ofițerilor și soldaților greci amestecați cu presupușii Epiroți; nu puteau înveseli inimile sdrobite de durere ale Fârșiroților, cari perduseră pe seful lor spiritual: **Părintele Haralambie Balamace**, pe fratele său, pictorul **Sotir Balamace**, cu alți cinci membri ai coloniei românești anume: **Vasile Talabacu** — fost casierul comunității românești din Coritza — **Vanghele Babaiana**, **Vasile Fata**, femeia **Elena Talabacu** — născută Cipu — și elevul scoalei române **Nicolae A. Babu**.

După victimile de mai sus, reese că bandele grecești, fiind alimentate de ofițeri și soldați în uniformă greacă, făcuseră planul să distrugă în primul rând **paraclisul** și școala română instalată în casele părintelui Balamace cu scop ca să desființeze organizarea națională din Coritza.

Deși trecuseră peste 30 de zile dela comiterea masacrelor; totuși casele familiei **Balamace** — cari de veacuri sunt deschise tuturor vizitatorilor români și străini pentru găzduire — de astădată le-am găsit cernite peste tot.

În salonul de musafiri, am găsit pe **Niculă Balamace** — fiul părintelui — revizorul școalelor și bisericilor române din Albania, în compania prefectului **Pandele Vanghele**, **printului Mihail R. Sturza**, atașatul legațiunei române la Durazzo, publicistul francez **contele Pierre de Pemodan**, **Hristo Floki**, procuror la curtea de apel din Berat, actualmente membru în comisia de anchetă, pentru stabilirea responsabilităților, de crimele și jafurile comise la Coritza cu ocazia revoluției; precum și mai mulți intelectuali români și albanezi din oraș și împrejurimi.

După
spetii str
unde am
Balama
său Cici
melor a
Epamin
plulare
sdrobite
suferită,
din Cori
Cum
nite din
lor can
a trebu
femeilor
Inso
amănu
tamente
cât și
de lectu
ravagii.

I-a
ciale, c
tablouri
sie Ba
nați de
M. L. L
mâniei,
tând ar
boiul de

Dar
să fie c
din toa
scoalei
tin stia
erau în
ciei; m
ai revo
lui prec

Ca
tablou
sburân
tria; lu
în anu
respect
tablou
ruit lui
mace,
revizor

Ter
am du
atașat
razzo
toate
gloant
soției
ce au

Ca
lui An
dintre
ținând
mele s

Ca
Talaba
lui Diu
directe
— ale
pivnițe
de vlc
de gla

Ce
Nicol
casa c
fratele

Tr
acolo
Fiind
pilul
tragic
rise c
pe fra
impur
bietul
cel pu
s'a în
cunju
se pre
de viu
colae

Du
du-se
de ga
terior
să fie
pe ca

După ce ne-am întretinut câteva timp cu oaspeții străini, am trecut în celelalte apartamente unde am găsit pe îndurerata văduvă a lui Sotir Balamace; *Elena Balamace* institutoare, cu fiul său Cicică, rămas orfan de tată, pe sora victimelor anume *Kirata Gh. Batu* și pe fratele lor *Epaminonda Balamace*, controlor la băncile populare din România. În jurul acestei familii, zdrobită de durere și inconsolabilă de pierderea suferită, se aflau atât rudele precum și prietenii din Coritza și satele românești din împrejurimi.

Cum nu puteam să rezist plânselor izbucnite din toate părțile cu ocazia istorisirii scenelor canibalice petrecute cu 30 de zile înainte, a trebuit să ies din apartamentele rezervate femeilor și rudelor, având ochii plini de lacrimi.

Însotind pe vizitatorii străini, cari cercetau amănunțit, *paraclisul, școala și celelalte apartamente ciuruite de gloante*, atât în exterior cât și în interior; ne-am oprit cu toții în sala de lectură unde antartii făcuseră cele mai multe ravagii.

I-a fost dat reprezentantului României oficiale, ca în centrul Albaniei, să admire câteva tablouri interesante, lucrate de pictorul *Anastasia Balamace*, tatăl fraților Balamace asinați de Greci, printre cari erau și portretele M. M. L. regele Carol și regina Elisabeta a României, precum și un tablou mai mare reprezentând armata română, trecând Dunărea în războiul dela 1877—78.

Dar fatalitatea făcuse, ca și aceste tablouri să fie ciuruite de gloantele grecești, îndreptate din toate direcțiunile în contra paraclisului și școlii române; de și armata regelui Constantin știa perfect de bine că aceste instituții erau întretinute de către România aliata Greciei; mai ales că unii dintre ofițerii conducători ai revoluției; au fost găzduți în casele martirului preot *Balamace* în timpul ocupației grecești.

Ca prin minune scăpase neatins, numai un tablou alegoric înfățișând pe eroul *Skender-Beg* sburând cu calul său în văzduh apărându-și patria; lucrat tot de defunctul pictor A. Balamace în anul 1889. — Drept semn de admirație și respect pentru noul suveran al Albaniei, acest tablou neatins de gloantele dușmane, a fost dăruit lui Wilhelm I. de către Epimanonda Balamace, fratele victimelor din Coritza și de către revizorul școlar *Nicuță Balamace*.

Terminând cu vizitarea casei părintelui, ne-am dus cu toții la casa lui Andrei Balamace — atașat comercial din partea României la Durazzo — unde de asemenea am găsit păreții și toate geamurile de pe la ferestre ciuruite de gloante, iar cuferile unde se afla garderoba soției sale, erau sparte cu un drug de fer, după ce au prădat toate lucrurile de valoare.

Ca să-și arate voinicia că au prădat casa lui Andrei Balamace — cu totul părăsită — doi dintre soldați și-au lăsat încălțămintele, aparținând uniforme grecești, îmbrăcând unul cizmele și altul ghetetele lui Andrei.

Casele din vecinătate, aparținând lui Vasile Talaban — asasinat în aceeași zi — precum și lui Dina Balamace — tatăl lui Milton Balamace directorul școlii române aflător la București — ale căror familii au scăpat refugiuându-se prin pivnițele vecinilor; au fost devastate și ciuruite de gloante; după ce au luat cu dânsii lucrurile de valoare.

Cel mai năpăstuit a fost naționalistul român *Nicolae Cican*, bancher, căruia i-au incendiat casa cu tot avutul din interior, unde locuia cu fratele său mai mic, *Spirea Cican*.

Trecând la casele defunctului Vasile Fate; acolo ni s'a prezentat un tablou destul de jalnic. Fiind întâmpinați de îndurerata sa soție cu copilul în brațe; ne-a descris în mod dramatic tragica moarte a acestui martir. După ce urmărise câteva timp tristul convoiu care conducea pe frații Balamace în afară de oraș; *mai mult împunși de balonete și țăriți de barbă și de păr*; bietul Vasile cu totul desnădăjduit că n'avea cel puțin vre-o armă ca să-și răsbune rudele; s'a înapoiat acasă, unde peste puțin a fost încunjurată de Greci, cari îi strigau de afară să se predea, căci în caz contrariu urma să fie ars de viu, cum i se întâmplase și vecinului său *Nicolae Cican*.

După ce s'au descărcat câteva puști ciurindu-se geamurile și pereții, văzând și tinicheaua de gaz în mâna unui antart, le-a strigat din interiorul casei, că preferă să se sinucidă decât să fie chinuit ca părintele și Sotir Balamace, pe cari îi văzuse cu totul ciopârțiți. În acelaș

moment s'a și auzit o detunătură de revolver, astfel că la redeschiderea uși, acești monștri cu chip de oameni, au rămas impasibili în fața cadavrului acestui erou legendar, în jurul căruia au găsit o văduvă desperată, care se asvârliase asupra corpului neînsușit împreună cu copilul său de țată. Toți asistenții au deplâns moartea prematură a acestui tânăr, care fiind lipsit cu totul de apărare a preferit să se sinucidă decât să cadă în mâinile Grecilor.

Cu toate acestea asasinii și-au continuat opera de jaf și de teroare, prin schingiuirea Românilor *Spiru Cazabina, Dina Cican, Leonida Talaban, Zisu Silră, Frații Dumitrescu* etc., cărora le-a dat drumul în urma intervenției unor Albanezi grecomani, dar după ce au fost jefuiți de sumele ce le-au avut asupra lor.

Este de notat că pe lângă omorurile și jafurile ce le-au făcut în cartierul românesc; au mai prădat și mărfurile din magazinele românești din piață, aparținând fruntașilor români: *Nașu Fate, Micu Nastu și Nașu Mustaca*.

Dar ca să-și facă cetitorii „Românului” o idee exactă despre cele întâmplate la Coritza, reproduc mai jos, declarațiile făcute de: *Elena Balamace, Nicuță Balamace, Nicolae Cican, Zoia Talabacu și M. Babaiana* în fața autorităților respective, consemnate în procesele verbale de anchetă.

1. „*Nicuța Balamace*, revizorul școlilor și bisericilor române din Albania — în calitate de fiu al defunctului preot *Haralambie Balamace* a declarat următoarele: „În ziua invaziunii grecești, 20 Martie a. c. lipsiam din oraș, fiind dus cu delegațiunea albaneză la Durazzo, ca să salut din partea populațiunii românești, pe suveranii noștri, astfel că n'am putut sosi acasă decât a doua zi Luni 24 Martie a. c.

„Pe tatăl meu și pe unchiul meu Sotir i-am găsit ciopârțiți afară din oraș ca la 1.000 de metri departe de locuința noastră, împreună cu Românul *Vangheli Babaiana*, tus-trei la un loc și pe cari i-am transportat acasă. Celelalte victime anume: *Vasile Fate, Vasile Talabacu, Nicolae A. Babu și Elena Talabacu*, au fost împușcați în diferite puncte ale cartierului nostru.

„Întrebând pe martorii oculari, cari au asistat la aceste jafuri și masacre și anume mătușa mea: *Elena Sotir Balamace, Nasta Stefa și Cicică Sotir Balamace*, cari se aflau în casă împreună cu tatăl meu și cu unchiul Sotir, în momentul când casa noastră a fost impresurată, precum și pe vecinii *Spiru Tega, Dina Balamace, Leonida Talabacu, Miltiade Babaiana, N. Cican* și mai multă lume din vecinătatea caselor noastre, mi-au declarat: că autorii acestor jafuri și masacre au fost *andartii, soldații greci în uniformă și ierolohii* — din batalionul sacru — conduși de ofițeri greci, cari ședeau prin colturile străzilor din cartierul românesc, anume *Barci*, dând ordinele cuvenite.

„Cercetând toate sertarele, cuferile și biblioteca, unde tineam banii, hârtii de valoare, cărți scumpe, gluvaericele și alte obiecte de valoare, am găsit totul luat și distrus.

„În casă aveam bani de-ai comunității, a școlii, paraclisului, societății „*Distiplarea*”, a *Asociației corpului didactic și bisericesc român*, precum și averea noastră personală, care se urecă la suma de 45.000 lei.

„Giuvaericele, obiectele, cărțile de valoare precum și pașubele aduse imobilului se ridică la suma de 20.000 lei, cari pașube în total fac 65.000 lei. Această sumă o reclam delat autorii morali și materiali ale acestor asasinate și jafuri, împreună cu despăgubirea civilă pentru tatăl meu, în sumă de 700.000 franci, care sumă va fi despăgubită și de statul grecesc, care a organizat, alimentat și condus luptele prin ofițerii și soldații din armata regulată greacă.

„Ca probă aduc mărturia lui *Stavre Samara* fost funcționar la vama din Coritza de ocupația grecească și mai târziu la *Salonic și Biglișta ca sub-vameș*. Acesta în timpul invaziunii grecești în Coritza avea rangul de *Eni-lohia* (sergent-major) cu care ocazie a căzut prizonier și se află și astăzi închis în închisoarea din Coritza. Dânsul declară că acest atac a fost pus la cale de *guvernatorul Florinei, comandantul jandarmeriei din Florina, căpitanul ofițer Dr. Harisiade, locotenentul Sterio, ofițer de artilerie în corpul al III-lea de armată din Salonic, locotenentii Mavrava, Asterio, sublocotenentii Iliu, Leonida Popa-Gheorghiu, ar-*

hiereul din Kastoria și alții, cari s'au întrunit la *Biglișta* în ziua de Luni 17 și Marti 18 Martie a. c. când au decis atacul proiectat de mult.

Prin mărturia acestui subofițer al soldaților greci făcuți prizonieri și aflați și azi în închisoarea din Coritza anume: *Emanoil Calangichis din Creta, Arghis Vasiliu din Athena*, aparținând diviziei a III-a batalionul VIII, compania a III-a, plutonul al II-lea. *Carascachis Constantinos din Valto* — Misotonghi — divizia a VIII-a, batalionul VII, comp. a III-a, pluton IV. *Ianis Popadopolos din Lule Burgas* divizia a VII-a, batalionul I., compania II-a, pluton al II-lea. — *Ghiorghe Tufoopolos din insula Paros, Petre Purichi* divizia a VIII-a, batalionul V de ocupație, compania a III-a plutonul I. *Petros Gheorghiu Gheorghiradis din Athena* divizia a XII-a, batalionul II, compania a VI-a, plutonul II. — *Constantinos Nicolau Calangis* din ținutul Valos — Thesalia — *satul Drachia* făcând parte din divizia XII-a Cojani, batalionul II, compania a V-a, plutonul I. — *Alexis Popa Ioan din Atena*, batalionul I., Atena, compania a V-a, pluton VI. — *Vanghele Chiriakos din Calamata* (Grecia), divizia a II-a Atena, batalionul II, compania a V-a etc...”

Cele de mai sus se mai confirmă și prin mărturia arestatului *Ndrjo Samara* — Pecosari — ca unul din principalii agenți ai mitropolitului care declarase în fața comisiei de anchetă, că arhiereul *Ghermanos* cu coaliții săi, au fost direct amestecați în această invaziune grecească.

Deasemenea și din mărturia lui *Mita Talabacu*, intendentul mitropoliei, care declară că în timpul atacului în contra Românilor și în special când s'a pus foc caselor lui *Nicolae Cican*, arhiereul *Ghermanos* a fost anunțat de acest atac de către Sotir Libonia, care și el se află arestat.

„Din toate acestea reiese, că atât guvernul grecesc, mitropolitul cu coaliții săi cât și cei cari se află în închisoare pentru această chestie, se fac direct responsabili și dela cari cer despăgubirile de mai sus. Pentru care rog ca guvernul albanez să ceară și dela statul grecesc această despăgubire.

(ss) *Nicuță Balamace*.

Doamna Elena Sotir Balamace declară următoarele:

„Duminecă dimineața 23 Martie a. c. eram în casă cu părintele, soțul meu Sotir, paraclisierul *Nasta Stefa* și fiul meu *Cicică*.

Clopotele catedralei au fost trase de 3 ori și imediat după aceasta vedem că se năpustesc asupra cartierului nostru, *andartii*, soldați în uniformă greacă și ierolohii, trăgând cu pușca din toate părțile asupra caselor noastre.

Am simțit cu toții imediat, că acele clopote trase la mitropolie erau semnificative. — Scoțând capul la fereastră am văzut și doi ofițeri greci, cari ședeau la colțul casei noastre făcând diferite semne soldaților. — După puțin vedem că și casa lui *Cican* arde.

Cineva sună la poarta noastră din față, ies în curte și întreb cine este? — Mi se răspunde: „Că părintele cu toți cei aflători în casă trebuie să iasă afară, din ordinul mitropolitului *Ghermanos* și ofițerilor greci, spre a fi duși la mitropolie. În caz contrar i se va pune foc casei după cum s'a procedat și la casa lui *Cican*”. Mi se mai spune, că nu i se va întâmpla nimic părintelui. — După multă ezitare de a deschide poarta, vedem că gloantele se trag cu mai mare furie, asupra casei noastre. — Ne mai putând rezista și fiind asigurați că vom fi duși la mitropolie am deschis poarta. Deodată intră în curte, unde se afla părintele cu noi toți din casă mai mulți soldați, antartii greci și grecomani: *N. Cuingi, Nisi Dișnita, Spilio Sufulea* și alți mai mulți, pe cari nu i-am putut cunoaște.

„Acești răifăcători aveau și două bidoane de petrol cu cari amenințau, că vor da foc casei. — Au pus mâna asupra părintelui și sotului meu Sotire, pe cari în bătaie cu patul puștii i-au luat târându-i pe jos și tipând: „Acesta este arhiereul Românilor, care arborase steagul cu vulturul (schiponia)”.

„În stradă văd foarte mulți antartii, ofițeri și soldați greci în uniformă precum și ierolohii, dintre cari am recunoscut pe vecinii noștri: *Frații Polena, Tanas Viscă*, și alții pe cari justiția i-a arestat. — Eu cu bătrânul paraclisier *Nasta Stefa* și cu fiul meu *Costică* — *Cicică* — ne-am luat după dânsii. — Am fost nevoiți însă

să intrăm într-o casă din vecinătate furisându-ne în învâlmășala aceea, căci am fost amenințați și noi cu moartea.

„Făcându-li-se perchiiziție corporală, după ce li s'a luat tot ce-au avut în buzunare, chiar în mijlocul străzii; le-au găsit și cheile dela sertare și cufer, pe cari le avea părintele și după ce i-au întors din nou acasă, forțându-i ca să le dea banii și lucrurile de valoare ce se găseau în casă, i-au scos din nou afară târându-i prin străzi și maltratându-i în modul cel mai neomenos, ducându-i afară din oraș până la locul unde și-au dat sufletul fiind mutilați în modul cel mai oribil.

„Luni de dimineață, 24 Martie a. c. întorcându-mă acasă, am găsit toate cuferele și sertarele dela mese și dulapuri deschise; iar lucrurile erau împrăștiate în toate colțurile din casă, iar cele mai multe asvârlite prin curte.

„În cutărul meu aveam 300 de napoleoni, economii făcute din leașa mea de institutoare și din valoarea magazinului lichidat de sotul meu; deasemenea mi s'au luat toate giuvaericele în valoare de 80 lire.

„Pentru toate acestea fac responsabil pe guvernul grecesc, care s'a făcut culpabil prin ofiterii și soldații săi, cari au luat parte la aceste devastări și asasinare; pe arhiereul Ghermanos cu tovarășii săi, precum și pe toți acei aflători în închisoare ca autori morali și materiali, dela cari pretind să mi se plătească suma de mai sus, plus 200.000 lei despăgubire civilă pentru asasinarea sotului meu.

Ca martori pentru cele expuse mai sus pot invoca pe d-nii Nasta Stefa, Spiru Teja, dsoara Efrosina Dumitrescu, Mihai Fate și mulți alți, dintre cari unii și-au făcut la timp depozițiile la judecătorul de instrucție.”

(ss) Elena Sotir Balamace.

Dl Nicolae Cican bancher declară următoarele:

„Casa mi s'a ars de către soldații greci conduși de ofiteri, de antarti și ierolohiți. Aveam în casă valori constând din 210 lire și 80 napoleoni, mobile și giuvaericele în valoare de 550 lire, cari nagube însumându-se cu valoarea casei de 1200 lire, totalul se ridică circa la 2.050 lire.

„Aveam ca chiriaș în casă pe fratele meu Spiru Cican, bancher, a cărui pagubă se ridică la 262 de lire în numărul ce-l avusese în casă.

„Pentru toate aceste pagube facem responsabilii și cerem despăgubiri dela statul grecesc, mitropolitul Ghermanos și dela toți cei arestați în această chestiune”.

(ss) N. Cican.

„Dna Zoita Talabacu declară:

„Duminecă dimineață, 23 Martie după sunarea clopotelor dela mitropolie numai de trei ori au dat năvală asupra casei noastre trăgând cu pușca și tipând pe grecește astfel: „Unde sunt propagandiștii români să deschiză poarta căci altfel îi vom arde de vii”. Noi crezând că pe lângă antarti avem de-a face și cu armata regulată greacă, conduși de ofiteri greci, cari erau pe stradă, am deschis poarta, când bărbatul meu Vasile Talabacu și fiul meu Leonida au fost ridicați și duși cu ei, după ce li s'au luat tot ce-au găsit asupra lor, precum și lucrurile de valoare din coferile noastre pe cari le-au deschis cu forța.

„Pe bărbatul meu l'au împușcat în cele din urmă pe stradă în fața porții lui Cata Balamace, iar pe fiul meu l'au luat cu dânsii și abia a putut scăpa prin intermediul unei persoane după ce pe lângă banii pe cari îi luaseră, a mai dat și o creanță de 30 lire.

„Pe stradă pe lângă ofiteri, soldații greci și antarti am văzut și pe grecomanii: Frații Nike, Tadi și Tase Palena, câteși trei erau îmbrăcați în haine de ierolohiți și având arma în mână ne insultau în mod barbar.

„Această sumă, împreună cu despăgubirea civilă în sumă de 40.000 lei o pretind din partea autorilor morali și materiali, cari sunt: statul grecesc, mitropolitul Ghermanos și oamenii, cari sunt arestați pentru această chestiune ca: Frații Palena, Nike, Tadi, Tasi și Tanas Viscă. — Am rămas văduvă cu doi minori.

(ss) Zoita Talabacu.

Dl Miltiade Babalana declară următoarele: „Tatăl meu a fost luat de antarti și soldații greci, conduși fiind de ofiterii lor. După ce i-au

luat toți banii pe cari i-a avut în casă în sumă de 300 lire turcești, în urmă l'au condus la casa femeii Zoita Dimya din cartierul nostru, unde i s'a făcut perchiiziție corporală, luându-i-se un cek sub nr. 15832 în valoare de 1200 lei, două chitante de 17 și 23 lire turcești; o recipisă de depozite semnată de către frații Turtuli, prin care declară că primiseră suma de lei 8.200 și 200 lire engleze.

„Deasemenea au mai luat de acasă; 1 inel 2 brățare toate în valoare de 5 lire turcești. — După ce a fost jefuit de toți banii l'au dus la locul unde au fost masacrați frații Balamace, mutilându-l în modul cel mai oribil.

„Reclam suma de mai sus dela guvernul grecesc, mitropolitul Ghermanos cu coaliții săi și dela acei cari se găseseră în închisoare, împreună cu despăgubirea civilă, pentru asasinarea tatălui meu, în sumă de 30.000 lei.”

ss. Miltiade Babaiana.

Din cele expuse mai sus cititorii se pot edifica perfect de bine cine sunt Grecii de astăzi și cam ce purtări au avut față de fruntașii Români din Coritza; pe cari după ce i-au jefuit de tot avutul lor, au găsit de cuviință săi ciopârtească cu baionetele și cu cuțitele lor inveninate!

Mitu Dona.

Cronică din Bucovina.

Dorna, 29 Iunie.

I.

Democrații. — Aniversarea morții lui Eminescu și Creangă. — Un concert. — Tratul țărănilor. — Doi preoți vrednici. — Un program de muncă. — Castnul agricol. — Mizerii. — Automobilii unguiri. — Excursiunea medicilor români. — Atentatul.

Din ținutul românesc al Dornei — unde se trage granița celor trei țări — abia dacă mai străbate în lumea românească câte o știre de interes național. Gazetele din Cernăuți dacă mai anunță câte o „strașnică” ispravă a „democraților”. În timpul din urmă însă și aceste știri s'au cam rărit cu mutarea la Viena a „marelui sprijinitor și cap al democraților” Florea Lupu.

— Sărmană țărănime română din Bucovina! strânic ai putut fi îmbătățit cu apă rece de acela carele odinioară vă zicea: „Fraților gospodari și eu sunt din opincă”, iar azi cu „milioanele” acaparate de pe spatele Tale răbdurii, trăiește lumea albă în cafenelele elegante ale orașului imperial, lăsând ca marfa încă nevândută să fie valorizată de ceilalți trei matadori ai democraților.

Aceștia — nu-i vorbă — s'au și arătat vrednici de marea lor antecesor și luptător pentru drepturile țărănilor români”, dovedind ei aceasta cu vârf prin purtarea manifestată cu ocaziunea congresului învățătorilor români, ținut în Sâmbăta Rusaliilor la Suceava. Aici și-au arătat ei capacitățile lor înaintea pedagogilor din România, Ardeal și Bucovina.

Ceeace mă îndeamnă de a scrie pentru cetitorii „Românului” impresiile mele este însă frumoasa serbare ținută aici ieri, adică Duminecă în 15(28) Iunie c. întru amintirea marilor noștri dispăruți: M. Eminescu și I. Creangă (morți în același an).

Deși serbarea n'a fost proiectată în cadre mai mari cu vorbiri lungi, totuși ea merită să fie cunoscută pentru modul înjgheberii acestui „prinos de recunoștință”.

Fiind acum sezonul băilor, petrec aici și câțiva Români de peste graniță. Aceștia, în întâlnirile lor zilnice sunt întâmpinați din partea Bucovinenilor cu vestita ospitalitate moldovenească. Astfel prietenia se leagă lute, convorbirile și discuțiile se încing asupra multelor chestii interesante, cari sunt azi marcate de ziaristica română... Intre altele ajungem și la comemorarea morții lui Eminescu. Aceasta a fost de ajuns pentruca să cădem de acord toți cei 6—7 inși, câți eram, spre a face ceva și în Dorna. Îndată am calculat cât s'ar putea lucra în câteva zile; și fiind toți cei prezenți cântăreți, s'a decis ca serbarea să se țină în mod corăspunzător la sîta biserică.

Vestea despre „Liturgia în sobor” în legătură cu parastas, la care ocaziune va cânta un „cor mixt”, s'a răspândit repede, astfel că eri la orele 9 în vechea biserică parohială fixată de gospodari se strecurau o mulțime de inteligenți spre a azista la slujbă. Mare ne-a fost mirarea, când printre ai noștri am zărit mai mulți străini, cari cu multă evlavie și admirațiune ascultau pomposul nostru serviciu ortodox. Corul — deși impro-

vizat — a executat cu adevărată artă melodioasă liturghie, al cărei original grecesc e transpus în românește cu multă acurateță de dl Dr. I. Felea, paroh în Pecica română (Ungaria). După liturghia festivă, celebrată de trei preoți a urmat slujba parastasului, premeasă de jaluicul „Adusum-am aminte” al regretatului C. Porumbescu, iar la fine pâr. Const. Ureche din Frătăușul nou a rostit o cuvântare ascultată cu multă atențiune. Intreagă slujba cât și predica a produs o adevărată impresie asupra gospodariilor dorneni, cari erau vădit emoționați la auzul cuvintelor că cei doi „pomeniți” la parastas au scris „cărțile cele mai frumoase” din viața poporului român.

Celor cari au ținut ca să serbeze înaintea poporului zlua aceasta de amintire, adică corștilor, d-na și dl Dr. Felea, d-nii Lupăștean, Ureche, Vedeian și ing. Prelci li-se cuvine lauda, care au și primit-o dela mai mulți țărani fruntași prin cuvintele: „Frumoase lucruri ne mai faceți Dvoastră!”

Alt moment, care merită de a fi sulevat pentru contribuția sa la deșteptarea sentimentelor de odinioară „mai românești” este și concertul din Dumineca Rusaliilor, dat de elevii gimnaziului român din Câmpulung. E prima oară când aceștia se produc în stil mai mare. Băeții îmbrăcați în costumul lor național, în număr de optzeci, au cântat cu multă măiestrie cântece de autori români: Porumbescu, Vidu, Chiriac și Vasilescu. — Târnărul gimnaziului din Câmpulung, care la anul viitor va face prima dată maturitatea având cele mai bune elemente între profesori în frunte cu destoinic său director Dr. D. Verence, e unul dintre cele mai bune și impopulate (de Români) gimnazii din țară.

În acest colț al României până înaintea cu 30 de ani încă nu străbătuse polomida străinismului, așa că țărânul nostru trăia în belșug și îndestulare. Cu duioșie am ascultat din gura mai multor vrednici Români istoria adevărată a poporului, care dăinuiește de multe veacuri pe aceste plauri. O aflu interesantă și pentru cetitorii „Românului”.

Până la data amintită gospodarii dorneni duceau o viață patriarhală, dar cât se poate de ușoară. Muntenii aceștia doar nu fuseseră niciodată lobagi, care lucru îl poți constata din ținuta lor mândră, cuviința și demnitatea cu care te întâmpină.

Vremuri ferice erau acelea, când stăna fiecărui gospodar număra dela 200—1000 și mai bine de oi, iar părechiile de boi ai celor mai cu stare se urcau până la o sută. Toate acestea se pot număra acum la domeniul trecutului, căci azi abia mai află câțiva gospodari cu 100—200 oi, iar părechiile de boi au început a se rări în bățatură.

De aici vine că tratul lor s'a îngreunat peste măsură, sărăcia s'a incubat enorm, iar execuțiile vin cu duiumul pe capul bietilor oameni, căci datorile comunei se urcă la 300.000 cor.

Va zice cineva: „ei bine! dar unde sunt luminătorii și sfătuitoarii poporului?” Cercetând însă starea lucrurilor la fața locului, află îndată că cei mai mulți din inteligenții români fac politică — ca în întreaga „frumoasă Bucovina” — fie democrată, fie de oportunitate, sau cum să o mai numim. Iar vocea câte unui bărbat vrednic e „glasul celui ce strigă în pustie”.

Ce poate face un biet cooperator (preot mai tânăr) entuziast și idealist, dăruit cu toate calitățile de apostol „al vremilor ce va să vie” față de numeroșii „Kulturtraegeri” pripășiți printre mlădițele neamului nostru? Am auzit istoria unuia de tagma aceasta, care își da multă silință de a conduce turma sa la pășunea cea bună, ferindu-o de otrava cărciumelor evrești. Acesta chema duminecă după sfânta liturgie pe țărani în localitatea clubului român spre a le ceti și împărtași din gazete sfaturi și povește de folo. Notez că părintele comanda pentru cei adunați în jurul său câte un ceai cu alămăie, stând cu ei flămând și ostenit până câtră seară, când fiecare pleca spre casa sa. Și așa a făcut harnicul conducător câțiva ani. Dar cele 30—40 cărciume din Dorna stăteau goale în zile de sărbătoare, iar în punga evreilor nu se strecurau venitele săptămânale ale gospodariilor. Crede însă cineva că se putea ca lucrurile să meargă tot astfel de bine și mai departe? S'au aflat între „marii români” de cei cu influință, cari ascultând jalba Jidanilor, au intervenit la forurile superioare bisericesti, cari — drept remunerare pentru munca întezită a preotului — dispun transferarea lui. Poporul la auzul acestora trimite o deputație la consistorul din Cernăuți cu următoarea rugare: „Noi, Venerabile Consistor, ne legăm cu toții să-l susținem pe părintele Constantin Mercheș cu cheltuiala noastră și d-voastră să nu-i plătiți nimic, numai să ni-l lăsați în Dorna”. Răspunsul primit: „Nu stă toată fericirea Dornei în doi ochi”. Astfel deputația s'a reintors cu buzele

umflato, ia plece.

Norocul preotul-cat mării. Sfat trei preoți întrînsele

Nu-i vo rea... Peric ta n'ar fi Sunt aici tată cu no toarele;

1. Infiș ticilor de a le vinde

2. Deso ștarea gal pescăritul, rabilă și

3. Dreș toda mod

4. Clă în timpul Octomvri

5. In care să nomiei n

6. Inf kenburg

7. In precum rilor lic

8. O rece ba filialele vreașcă

9. In Toat gricol",

10. C nic pre de a i

insirate scurt s

tărie, d obținut

în sala vor av

Mai nu vor vale:

a) F străini

b) I ție cov judele

pénale mân p

c) 7

d) dan, c

dușma bine d

numai nu e

Prote e)

străin mobil peste

umflato, iar la câteva zile pâr. Mercheș a trebuit să plece.

Noroecul Dornenilor însă că următorul acestuia preotul-catihet Adrian Lupastian e la înălțimea chemării. Sfaturile sale — deși e cel mai tânăr între cei trei preoți — sunt cu deosebire ascultate, fiindcă pune într'însele sufletul său.

Nu-i vorbă s'ar putea face și mai mult, însă neunirea... Fericit ai fi tu popor „de mari eroi”, dacă sămânța n'ar fi înecată de spini, ci ar putea da roadele sale. Sunt aici multe neajunsuri, a căror realizare e așteptată cu nerăbdare. Intre acestea putem înșira următoarele:

1. Înființarea unei lăptării, pentru valorizarea articilor de casă, spre a nu fi necesitate gospodinele de a le vinde jidanilor cu un preț de batjocură.

2. Deschiderea târgurilor (bâlciorilor) de vite, creșterea galițelor, legumăritul, albinăritul și cu deosebire pescăritul, cu care s'ar putea face o economie admirabilă și care ar prospera numai atunci, când corpurile legiuitoare ar aduce legi favorabile pentru scutirea lui. În toți ramii aceștia ai industriei poporul e de o nepricepere îngrozitoare, care dacă s'ar cura, în câțiva ani s'ar putea ajunge iar undă e fost.

3. Drenarea pământurilor și lucrarea lor după metoda modernă, îndreptarea pășunatelor.

4. Clădirea unei case de cură pentru țărani, care în timpul sezonului să servească scopului, iar dela 1 Octombrie până la 1 Mai să se folosească ca internat pentru creșterea de meseriași români. Aceasta mai ales e iminentă, după ce numărul populației autohtone scade uimitor din cauza boalelor urite, cari grasează în întreg ținutul. Spre ilustrare: sunt mulți gospodari avuți, cari n'au nici o odraslă. — Fiind planul clădirii acceptat de guvern, zidirea se va executa cât mai curând.

5. Înființarea unei școli agronomice (practice), care să aibă de scop introducerea și cultivarea agronomiei naționale în mod rațional.

6. Înființarea unui spital pe speșele țării.

7. Încuviințarea și susținerea caprelor de rassa „Torkenburg” în pășunile fondului religios.

8. O stațiune pentru armăsari de rassa „huțula”, precum și prășirea cailor prin introducerea armăsarilor licențiați.

9. Înființarea unei bănci agrare regnicolare, deoarece banca țării cu sediul în Cernăuți servește prin filialele ei aproape numai interesele de speculă ovrăiească. Și în fine

10. Combaterea alcoolismului.

Toate agendele acestea sunt în mâna „Casinului agricol”, o societate cu caracter românesc, al cărei harnic president e pâr. catihet dl A. Lupastian. Dlui e de a i se mulțami că cele mai multe din inițiativele înșirate sunt pe cale de a se realiza în timpul cel mai scurt spre marea sa mângâiere. Planurile pentru lăptărie, drenaj și casa de cură, a căror încuviințare s'a obținut dela „Consiliul cultural al țării” le-am văzut în sala casinului agricol. Dacă vor fi corect executate, vor avea să servească scopurilor „per eminentiam”.

Mai sunt în districtul acesta și alte mizerii, cari deși nu vor fi rezolvate cu una-două, totuși le înșir mai la vale:

a) Perceptorii din Vatra-Dornei are numai angajați străini; nu e nici un român.

b) La Judecătoria locală din Dorna — cu o populație covârșitoare românească — pretorul e un german, judele districtual un evreu, judele de instrucție și penale un german și numai câte un unic judecător român pentru procesele bagatelelor.

c) Măistrul șoselelor de stat e un rutean.

d) La băile din Dorna conducătorul băilor e un jidan, conducătorul administrației tehnice un polon și dușman înverșunat al Românilor. Toate posturile mai bine dotate sunt ocupate cu nemți, poloni și alți străini, numai cu fii de ai bisericii ortodoxe nu. Nici un medic nu e român sau cel puțin creștin din țara Bucovinei. Protecția de sus susține oameni necunoscuți Românilor.

e) Administrația fondului religios în frunte cu străinul Krasutzki a dat cu ocazia excursiunii automobilistilor ungari pe speșele fondului un banchet de peste 8000 cor., la care ocaziune li s'a făcut Ungurilor

ovații nemaipomenite, nefiind invitați nici măcar preoții români locali la aceste manevre antiromânești.

Tot așa se dau banchete pe speșele fondului religios ori și cărui vântură-teară, așa d. e. când societatea pentru „Fremdenverkehr” ține adunări în Dorna. Tot aci fie amintit că și membrii congresului medicilor din București au făcut Miercuri în 1 Iulie n. o excursiune aici, număr de vre-o 90 fără ca să li se facă și lor banchet.

e) Industria lemnăritului precum și ferestrele societății anonime (înainte Goetz et Comp.) sunt exclusiv în mâinile jidanilor, cari aduc lucrători din Galiția și astfel colonizează Dorna cu Ruteni.

Am făcut aceste constatări și expuneri din cele mai curate motive umane, să nu mai zicem și naționale.

De încheiere amintesc că știrea atentatului precum și tragedia sfârșit al celui mai iubit principe de coroană Francisc Ferdinand și a vrednicei sale soții Sofia de Hohenberg a provocat aici regrete generale. Mai ales unde se întâlnește doi români laolaltă și nu-si pot ascunde durerea, pentru că au pierdut ce au avut mai bun după cum zice dl G. Diamandy: pe „Prietenul sincer al elementului român, el era singura lui nădejde în factorii lăuntrice ai monarhiei dualiste”.

Oaspele.

Congregația comitatului Arad condolează pentru moartea arhiducelui Francisc Ferdinand.

Intenții transparente. — Discursul oratorului partidului național român.

Arad, 6 Iulie.

Azi, Luni, la orele 9 dimineața congreagația comitatului Arad a ținut o ședință extraordinară sub președinția vicecomitelui Dr. Ludovic Dálnoki Nagy. Singurul obiect la ordinea de zi a fost: exprimarea condoleanței populației din comitat pentru moartea arhiducelui Francisc Ferdinand și a aguste sale soții prințesa Sofia de Hohenberg.

Dintre membrii români ai congreagației au participat la aceasta ședință: Dr. Ștefan C. Pop deputat dietal, Vasile Goldiș, directorul „Românului”, Sava Raicu directorul băncii „Victoria”, Dr. Cornel Iancu, Dr. Iustin Marșieu și Dr. Sever Ispravnic avocați, Iul. Herbay, secret. băncii de asig. „Transilvania”, toți din Arad, apoi preoții P. Vesa (Roșia), Popovici (Bereteu) și Mihulin (Sântana) și țărani I. Aconie (Pecica), N. Mornăilă (Simand), G. Istin și T. Guleș (Semlac), T. Moșoș (Pâncota) și I. Cuiedam (Pauliș).

Înainte de începerea ședinței vicecomitele a avut o convorbire cu dnii Dr. Șt. C. Pop și Vasile Goldiș stăruind ca Români să nu ia cuvânt la obiectul dela ordinea zilei, deoarece — argumenta vicecomitele — nici din partea maghiară nu se va rosti alt discurs afară de cel oficial.

Intențiunea dlui vicecomite fiind foarte transparentă dnii Dr. Șt. C. Pop și Vasile Goldiș au declarat în mod hotărât, că în tot cazul Români vor lua și ei cuvântul la punctul la ordinea zilei.

Această atitudine a numiților domni a făcut o excelentă impresie între membrii români ai congreagației.

După deschiderea ședinței ia cuvântul vicecomitele Dr. L. Dálnoki Nagy. D-sa face propunerea de a se trimite M. Sale monarhului o adresă în care congreagația să exprime M. Sale condoleanțele și devotamentul populației comi-

tatului din prilejul asasinării în mod mișelesc a arhiducelui Francisc Ferdinand și a aguste sale soții prințesa Sofia de Hohenberg. (Aprobări.)

Al doilea ia cuvântul I. Kintzig, președintele partidului guvernamental din comitat. Oratorul sprijinește propunerea vicecomitelui.

Ia apoi cuvântul directorul nostru d. Vasile Goldiș, care rostește următorul discurs:

Ilustre domnule președinte!

Onorată comisie municipală!

„Adânc impresionat îmi ridic cuvântul, ca din încredințarea partidului național român să dau expresie compătimirii poporațiunii române din acest comitat față de grozava lovitură, de care a fost atins iubitul nostru monarh, Maiestatea Sa împăratul și regele nostru Francisc Iosif I, scumpa noastră patrie, monarhia întreagă, toate popoarele ei — și dulcii copilași, față de care în aceste zile triste cu atâta îmbelșugare s'a manifestat simpatiile întregii lumi civilizate.

În fața adâncilor bătrânețe ale gloriosului nostru domnitor, în fața stărilor interne atât de dezolate ale monarhiei și în fața situațiunii externe atât de nesigure, toată nădejdea popoarelor acestei monarhii se concentrase asupra individualității viguroase și bărbătești a marelui dispărut, care a fost Alteța Sa imperială și regală arhiducele moștenitor de tron Francisc Ferdinand. Ca un far plin de lumină strălucia înaintea tuturor iubitorilor de patrie figura nobilă a acestui distins vlăstar al strămoșeștii noastre dimnastii.

Sufletul înalt, inima mare, calitățile atât de distincte ale arhiducelui Francisc Ferdinand promiteau o nouă epocă de mărire și de fericire monarhiei puternice a Habsburgilor și toate popoarele acestei monarhii în umbra acestei puternice individualități instinctiv simțeau siguranța caldă a viitorului. Prin ticălosul și prea spurcatul atentat acestea nădejdi și acest simț de siguranță s'a culcat în mormânt.

Poporul românesc din Ungaria și Transilvania, alături de celelalte popoare ale monarhiei, vestește cu toată puterea sufletului său josnicul asasinat al unor infami demenți și cu sinceră durere deplânge moartea năpraznică a arhiducelui Francisc Ferdinand și a iubitei sale soții, principesa Sofia de Hohenberg.

Și în aceste zile de grea încercare gândul tuturor popoarelor acestei monarhii împreună cu cea mai caldă iubire persoana sacrosanctă a moșneagului nostru Domnitor, se întoarce cu încredere spre Alteța Sa arhiducele moștenitor Carol Francisc Iosif și solidaritatea perfectă a acestor popoare în devotamentul lor față de Înalta Casă domnitoare o putem privi cu toții ca cea mai puternică cheazășie, că în vremurile grele, ca cele de azi, în orice moment toate popoarele, cari alcătuiesc această monarhie, vor ști să-și deie mâna frățește pentru apărarea ei.

Cu această nădejde în inimi primim și noi reprezentanții din această sală ai poporului românesc propunerea Ilustrului domn președinte de a I se adresa iubitului nostru împărat și rege Francisc Iosif I cuvântul de omagiu și de compătimitate al acestui comitat”.

Întreagă sala a ascultat în picioare dis-

PRIMA FABRICĂ BRAȘOVEANĂ DE ȘLEFUIT MARMORĂ, GRANIT, SYENIT, LABRADOR ȘI PEATRĂ

NAGY JÓZSEF

pietar Brașov (Brassó), Kut-u 50.

Magazin permanent și expediție de obiecte de GRANIT și MARMORĂ din patrie și străinătate. — Execută tot felul de lucrări pentru clădiri, cripte, monumente mormântale și statui, lucrări de marmoră pentru mobile, garnituri pentru hoteluri și cafenele, portale, vane, plăci pentru pereți și table comemorative, în orice grosime, din plăci de marmoră și granit din patrie și din străinătate. — Dela orice oferte 10% rabat. (Na 2068)

cursurile cari au fost rostite. La sfârșit nota-
rul I. Darányi cetește adresa către monarhul,
care se primește în unanimitate.

Cu aceasta s'a terminat ședința.

C. S.

Dela S. T. R.

Ni se comunică următoarele: In Nr. 135 al
prețiosului Dv. ziar se exprima dorința ca tur-
neul plănuit de d. Nic. Băilă să fie recomandat
atenției „comitetelor filiale” printr'o „circulară”
oficială. Această circulară s'a dat în 21 Iunie n.
încât fiecare comitet filial este rugat din partea
S. T. R. să dea mână de ajutor dlui Nic. Băilă
și trupei sale. Iat'o:

Domnule președinte al „comitetului filial!”

In decursul lunilor August, Septembrie sau
Octombrie a. c. Vă va cerceta o trupă teatrală,
condusă de d. Nicolae Băilă, cunoscutul nostru
actor dramatic și regisor. Dsa va fi întovărășit
de absolventele conservatorului de declamație
din București, dsoarele: Popa-Radu și Bujigan,
de d. Medrea și de alte puteri dramatice.

Vă rugăm să dați dlui Băilă tot sprijinul, ca
să aibă puțința să joace și în localitatea DV.
Astfel vom contribui cu toții la o întreprindere,
care are toate șansele unei reușite.

„Comitetele” noastre „filiale” își vor crea
un titlu de merit sprijinind trupa aceasta, cum
au sprijinit mai înainte trupele conduse de dnii
Z. Bărsan și A. P. Bănuț.

In speranța că ne veți îndeplini dorința, Vă
salutăm cu toată stima.

In numele comitetului central:

Brașov, 21 Iunie n. 1914.

Dr. Alex. Vaida-Voevod. Dr. Tib. Brediceanu.
Președinte: Secretar:

Dela Academia Română.

Comunicarea dlui Nic. Iorga.

București, 5 Iulie.

Academia Română a ținut Vineri după
amiază ședință publică, sub președinția dlui Dr.
C. Istrati. D. Bianu înainte de comunicare asu-
pra tabloului celebrei doamne Maricica Bibescu,
care a fost găsit săptămâna trecută la... hala
de vechituri, vândut acolo de un vechiu și de-
votat aghiotant al lui Bibescu. Vorbitorul
comunică și alte documente, stampe și monede
de prin secolul al XIII, XVII și XVIII, cari do-
vedesc caracterul nostru etnic național desvoltat
încă cu atâtea secole în urmă.

D. Dr. C. Istrati dă unele detalii asupra pic-
torilor români din epoca Domniței Maricica și
își exprimă părerea că el ar putea fi opera pic-
torului Lecca. Propune să apeleze la d. inginer
Lecca, nepotul pictorului, ca să pună la dispozi-
ția Academiei Române tabloul Domniței Mar-
cica îmbrăcată ca mireasă la nunta din Focșani.

D. N. Iorga face comunicarea d-sale privi-
toare la „Cinci scrisori autografe ale lui Tudor
Vladimirescu”, cari sunt acte politice în legă-
tură cu evenimentele din 1821. Aceste cinci
scrisori aflate în posesia dlui Iorga sunt de prin
anii 1814—1815, ani în cari Tudor Vladimirescu
a fost la Viena și Budapesta. Toate scrisorile
se referă la o afacere bănească ce a avut Tudor
Vladimirescu cu vechea familie boerească Glo-
goveanu în mijlocul căreia a fost și a crescut.

Partea cea mai importantă din aceste scri-
sori este aceea referitoare la sufletul lui Tudor
Vladimirescu. Scrisorile arată un model de scri-
soare clarifică, cu ortografie și punctuație ire-
proșabilă. In această scrisoare el arată marelui
lui interes pentru cultura și desvoltarea școlii.

D. Iorga, propune că la 1921 când se vor
implini 100 ani dela mișcarea lui Tudor Vla-
dimirescu, să i se ridice un mare monument în
București. Pe soclul acestui monument să se im-
prime cuvintele „Mult a fost, puțin a rămas” cu
care marele erou al României își termină una
din scrisori în care el vorbește de congresul di-
plomatic dela Viena convocat pentru împărțirea
averei împăratului Napoleon —, congres la care

anunța că va asista și împăratul Rusiei și în
care avea să se vorbească „și de locurile acele”
(adeacă de Oltenia și Moldova).

D. Iorga cetește pasagi lungi din aceste
scrisori.

Din acele scrisori rezultă fără îndoială că
proclamația dela 1821 se datorește acestui mare
meșter al condeiului.

După înmormântare.

Astăzi suntem sub impresia actului final re-
zultat din tragedia dela Serajevo: înmormân-
tarea perechei moștenitoare. Ceice l'au iubit cu
adevărat pe fostul moștenitor de tron, l'au și
plâns cu lacrimi adevărate — și noi Români
l'am iubit cu adevărat...

Compatrioții noștri poate abia acum își dau
seama de grozava pierdere ce a îndurat'o mo-
narhia și încep să zugrăvească în negru viito-
rul, deopotrivă nebulos și pentru ei.

Cu aceasta doliu oficial, impus populației, a
luat sfârșit; mai rămâne doar durerea latentă,
ca apoi să se impace în fața voinței supreme și
a destinului...

Cu suferințele îngrijorate de teama necunoscu-
tului ne mai îndreptăm privirile spre noul moș-
tenitor de tron, așteptând să-l înțelegem. Cine
știe dacă dânsul va fi și succesorul depozitar al
speranțelor noastre, ori cripta dela Artstetten
a închis totul. Bănuim, dar nu știm.

Epilogul ar mai fi demascarea și pedepsirea
criminalilor; apoi viața își va urma cursul ei —
după ordinea firii, conturbată pentru moment.

Autograful M. Sale către guvern.

„Monitorul Oficial” de ieri publică următorul
autograf al M. Sale, adresat primului ministru:

„Iubite conte Tisza!

Adânc cutremurat stau sub impresia faptului
criminal, care în mijlocul activității consacrate
împlinirii datoriei serioase, a răpit dintre cei vii
pe mult iubitul meu Nepot de frate și pe soția Lui
credincioasă până în momentul ultim, aruncând
cel mai dureros doliu asupra Mea și a casei Mele.

De voi găsi o mângâiere în durerea Mea amară,
aceasta e dovada neprețuită a simpatiei călduroase
și consimțământului sincer cari în zilele trecute
din toate părțile populației s'au îndreptat spre
Mine.

Mână criminală M'a despărțit de rudenia iubită
și colaboratorul credincios, aceea i-a despoiat și pe
copiii tragezi, avizați încă la protejare, de tot ce
li-a fost mai drag pe pământ aducând durere ne-
spusă asupra capetelor lor nevinovate.

Însă demența unui grup mic de rățâciți nu e în
stare să slăbească legăturile slinte, cari Mă țin
împreună cu popoarele Mele și nu poate atinge sen-
timentele iubirei interne, care din toate părțile mo-
narhiei s'au manifestat din nou într'un mod atât
de mișcător față de Mine și de casa domnitoare
străbună.

Șase decenii și jumătate am împărțit cu po-
porele Mele durerea și bucuria; în ceasurile cele
mai grele am fost pătruns întotdeauna de conștiin-
ța îndatoririlor Mele înalte, a răspunderii pentru
soartea milioaneilor de oameni, despre cari tre-
buie să-i dau seamă Atotputernicului.

Nona încercare dureroasă cu care voia lui Dzeu
nepătrunsă m'a lovit pe Mine și pe ai Mei, mă în-
tărește în hotărîrea fermă că pe calea cunoscută
de corectă să țin până la cea din urmă șullare,
spre binele popoarelor Mele. Și când odată cheză-
șla iubirei lor voi putea-o lăsa urmașului meu ca
pe cea mai prețioasă comoară, aceasta va fi cea
mai frumoasă răsplătă a îngrijirii Mele părintești.

Vă însărcinez să comunicați mulțumita Mea
sinceră tuturor celor cari în aceste zile pline de
tristețe au împrejmuțit tronul meu cu credință în-
cercată și devotament.

Viena, 4 Iulie 1914.

Francisc Iosif m. p.

Doliul nostru.

Ni-se cere să publicăm:

„Prin aceasta se aduce la cunoștința on. public,
că concertul împreună cu petrecere, ce era să se
țină în Șimleu, la 12 crt. st. n., din cauza doliului
general pe urma morții neuitatului nostru clironom
Alteța Sa Francisc Ferdinand și a soției sale Sofia
princesă de Hohenberg, se amână. — Despre ter-

minul nou al concertului și petrecerei, on. public
va fi avizat pe cale ziaristică.

Șimleu, la 4 Iulie st. n. 1914.

Comitetul organizator.

Condoleanțele partidului național din
Bucovina.

Sâmbătă în 4 Iulie c. s'au prezentat la preșe-
dintele țării deputații partidului național din Bu-
covina: dnii Dr. Eusebie Popovici, Gh. Sârbu, Au-
rel Turcan, Bejan și Dr. Ip. Tarnavski spre a da
expresiune condeii la cele eterne a arhiducelui no-
stru moștenitor Francisc Ferdinand și a ducesei
Sofia de Hohenberg. Cu această ocazie preș. parti-
dului național d. deputat Dr. Eusebie Popovici a
adresat președintelui țării următoarele cuvinte:
„Pentru noi, Români Bucovineni, moartea arhidu-
lui moștenitor Francisc Ferdinand, care a căzut
jertfă unui nelegiuit asasin, este o pierdere grea
și ireparabilă; s'au concentrat doară în acest băr-
bat nobil și deplin format cele mai bune speranțe
ale neamului nostru. In această vreme de grea în-
cercare pentru bunul nostru Impărat și scumpa
noastră patrie, tresare inima fiecărui Român bu-
covinean de cel mai curat sentiment de nedesli-
pită alipire și neclătită dragoste și credință către
tron și împărăție”.

Președintele țării a exprimat adâncă sa mul-
țămită pentru frumoasele și sincerele manifestări
ale partidului și poporului român, care fără îndo-
ială vor fi o mângâiere pentru bunul și mult încercat
nostru monarh.

Un Rutean aprobă asasinarea moștenito-
rului de tron.

Cețim în „Viața Nouă” din Cernăuți: Câteva
zile după asasinarea arhiducelui Francisc Ferdi-
nand și a soției sale un Rutean din Ceahor (Bu-
covina), care este cantonier la tren și se chiamă
Iakiv Moszuk, s'a exprimat într'un mod incalifi-
cabil de obraznic față de Casa de Habsburg și
față de asasinarea arhiducelui pe care a aprobat-o
din toată inima. Purtarea aceasta a unui Rutean
anarhist a revoltat pe Români din Ceahor, iar Vi-
neri noaptea jandarmii l'au arestat pe acest „Tiro-
lez din Ost” ducându-l în fiare la Cernăuți.

Și cu această ocazie a ieșit din nou la iveală
sentimentele antidinastice ale Rutenilor, din rân-
dul cărora au ieșit Siszynski, frații Gerowski și
Wladimir Seniuk, cu toții trădători de patrie. Ne
mirăm că direcția căilor ferate întrebunțează pe
o linie așa de importantă, cum este cea dela Liov
—Cernăuți—Ițcani, niște indivizi suspecti cari pot
periclită siguranța călătorilor.

Meetingul Omladinei.

Societatea naționalistă sârbă „Omladina” a ți-
nut în 3 Iulie în Belgrad un meeting de protestare
împotriva evenimentelor, cari au avut loc după a-
tentat în Bosnia și Hertegovina. In această aduna-
re a Omladinei s'a primit o rezoluție — publicată
de toate zările sârbești afară de guvernamenta-
lul „Samouprava” — în care se condamnă „ati-
tudinea maselor duse în rățâcire față de popora-
țiunea sârbească nevinovată și se protestează îm-
potriva procedurii „autorităților austriece cari au
aprobat și au sprijinit vandalismul maselor incon-
știe”.

„Omladina” își exprimă mai departe bucuria că
toți Croații desaproabă ieșirile partidului frankist.
In sfârșit „Omladina” le trimite salutul Croaților,
Sârbilor și Slovenilor, cari sunt constrânși să su-
fere atacuri nemotivate și nemaipomenite, men-
ținându-și cu toate aceste mândria

O demonstrație liniștită.

Ieri înainte de amiază creștinii-sociali din Viena
au ținut o ședință în semn de doliu în Rathaus.
La ședință au luat parte mai multe mii de oameni.
După ședință participanții în grupuri de câte 500
s'au dus pe Ringstrasse până la monumentul
„Deutschmeister”, cu steaguri și cântând innuri
patriotice. Trecând grupurile pe lângă cazarma
Rudolf soldații i-a întâmpinat din ferestrii cu strigăte
de „Hoch” și fluturând batistele. In fața mo-
numentului Deutschmeister consilierul dr. Mataja
a ținut un discurs patriotic, între aplauze entuzia-
ste. Mulțimea cântând apoi de două ori innul ca-
sei domnitoare s'a împrăștiat în liniște.

Agitația în Belgrad.

Ziarele franceze publică rapoarte lungi despre
dispoziția agitată ce stăpânește în întreagă Sârbia,
din cauza evenimentelor din Sarajevo. După zia-
rele franceze agitația spiritelor în Belgrad e așa

de mare c
monstrațiile
uzat Sârbil
milioane,
sna au sur
scă. Agitat
demonstra
ziarele sâr
rate. Situa
grea, deoa
spiritele.

Ro

Ziarele
interventie
Unele din
gele Carol
principelui
interventie
însă, după
știri.

Cu toa
interes di
interese sa

In pri
mără o m
curi în ce
Exercitan
acești Ar
Albania ș
situație s
că ar put
nii din ce

Apoi
litică ext
tului alba
e o creat
ferința d
încheiată
recunosco
nu venea
rinței de
ar aduce
baniei an
canic ca
Londra
ar fi de
stipulații
nă intac
stării lu

De a
gata sa
în Alba
preconiz
și anu
ale naț
diferite,
rândurii
duiască
Wied în
princip
greută
banez.

Cât
man, ac
fiindcă
ar mai

de mare ca în presara războiului balcanic. Demonstrațiile antisârbești din Sarajevo, cari ar fi cauzat Sârbilor din Bosnia pagube în sumă de 20 milioane, expulsarea în masă a Sârbilor din Bosnia au surescitat la culme opinia publică sârbească. Agitația o potentează încă și știrile despre demonstrațiile antisârbești din Viena, despre cari zările sârbești publică rapoartele cele mai exagerate. Situația guvernului sârbesc, se zice că e foarte grea, deoarece e cu totul incapabil să liniștească spiritele.

România și Albania.

Arad, 6 Iulie.

Ziarele străine au vorbit în ultimul timp de o intervenție a României în afacerile albaneze. Unele din aceste ziare au afirmat că M. S. regele Carol ar fi intervenit personal în favoarea principelui de Wied; altele au vorbit chiar de o intervenție armată a României. Aceleași ziare însă, după câteva zile au desmintit propriile lor știri.

Cu toate acestea e evident că România are interes direct în Albania și e necesar ca aceste interese să fie precizate.

În primul rând un interes *etnic*. Albania numără o mulțime de Aromâni cari trăiesc de veacuri în cei mai buni termeni cu poporul albanez. Exercițiind indelețniciri economice însemnate, acești Aromâni au o situație preponderentă în Albania și e în interesul României ca această situație să le fie menținută și întărită, mai ales că ar putea fi punct de atracție și pentru Români din celelalte regiuni ale Macedoniei.

Apoi România mai are și un interes de politică externă în menținerea și apărarea statului albanez independent. Albania independentă e o creațiune a puterilor reprezentate prin conferința dela Londra. Pacea dela București, deși încheiată independent de acțiunea puterilor, a recunoscut pactul dela Londra în părțile cari nu veneau în atingere cu însuși obiectul conferinței dela București. O rupere a acestui pact ar aduce împărțirea Albaniei și împărțirea Albaniei ar provoca un nou războiu. Echilibrul balcanic care se razimă în parte pe pactul dela Londra și în parte pe tratatul dela București ar fi deci zdruncinat și cum România ține ca stipulațiunile tratatului dela București să rămână intacte, ea n'ar putea tolera o răsturnare a stării lucrurilor din Albania.

De aci nu urmează însă că România ar fi gata sau ar fi fost gata să intervină militar în Albania. Singura intervenție a României e preconizarea unei soluțiuni cu totul raționale: și anume ca fiecare din cele trei mari grupări ale națiunii albaneze, cari locuiesc în regiuni diferite, să aibă câte un guvernator luat din rândurile naționalilor pe cari va avea să-i oblađuiască. Iar pe tron să rămână principele de Wied între altele și pentru faptul că nici un alt principe creștin n'ar mai primi să întâmpine greutățile întâmpinate de actualul suveran albanez.

Cât despre întronarea unui principe musulman, această soluțiune e o chimera primeidiasă, fiindcă n'ar înlătura greutățile, ci, din potrivă, ar mai crea noi antagonisme.

INFORMAȚIUNI. Spre Albania.

Vineri la 3 Iulie n. după amiază eram întâmplător în Gara Vălceni comună dintre Timișoara și Seghedin. Lumea mestecată, Nemți, Bulgari, Sârbi și Români, domni și țărani deopotrivă, cari soseau din toate părțile, discutau cu înverșunare despre evenimentele zilei, despre războiul european, despre „Sârbia mare”, când intră în gară trenul ce venea de către Timișoara. Acesta produse o nouă senzație la multele senzații ale acestor zile critice, când lumea nu mai știe, ce să mai cugete, nu mai știe de ce să se înfioreze mai mult, de grozava tragedie dela Serajevo sau de pericolul unui posibil război, ce-l întrevăd unii ridicându-și capul monstru dintre valurile turburi a încercărilor de tot felul, cari au să se mai înmulțească încă prin pierderea unui puternic stâlp al echilibrului european, de altfel și până acuma atât de slăbit.

Trenul aducea cu sine niște soldați frumoși, sprinteni și veseli, îmbrăcați în uniforme albe, cu șapci rotunde cu fund lat deasupra și tot albe și ele, având numai pe partea dinainte o bandă roșie cu mai multe trasuri negre pe ea. La vederea lor lumea se întreba mirată: ce sunt, cine sunt, de unde vin și unde merg acești oameni?!

Curiositatea fu de loc satisfăcută, când, celor vreo 8 soldați sprinteni, ce alergară să-și cumpere ceva din gară — ofițerul, care purta două medalii, — le strigă românește de pe treptele vagonului: „Numai repede, repede băieți, că pleacă trenul!” Toată lumea a exclamat „sunt Români!” S'a aflat curând și unde merg... Și deși știam și eu acum, că aceștia-s voluntarii români cari merg să mântuie tronul lui Wilhelm și să lupte pentru viața Albaniei, nu 'am putut stăpâni să nu mă apropiau de vagon și să-i întreb direct: „Unde mergeți?” Ofițerul, mai în etate decât ceilalți îmi răspunde îndată în tempoul repede al fraților din Tară: „La Durazzo!”

— Și câți sunteți? continuai eu.

— Numai 50.

— Și d-voastră, o mână de oameni, credeți oare, că veți putea face ceva rânduială în învâlmășeala aceea și încă acum așa de târziu, când par că-s numărate chiar orele domniei lui Wilhelm?

Mi-a răspuns într'un ton hotărât și bărbătesc:

— Ne-am deprins cu gloanțele! Fie ce va fi! Odată și așa avem ca să murim!...

Atât. Se auzi trâmbița postei... apoi un: „mehet” și trenul se puse încet în mișcare... Impresionat până la lacrimi de bărbăția, de abnegația cu care se duc de bună voie să-și jertfească pentru o idee măreață viața acești soldați români, le-am urât cale bună și succes la împlinirea scopului lor nobil.

Lumea fără deosebire se adunase în grupuri înaintea gării și privea în urma lor exclamând „De ce nu au plecat oare mai curând?”

Da, dacă Carol I ar fi putut lăsa să plece mai curând și, nu numai 50, ci cel puțin 20 mii de voinici de aceștia atât de sprinteni, frumoși și cu capul în mână, atunci, acești soldați români, ar fi fost arhangeli, cari, — proclamând eu sabia în mână ordinea în Albania și stângând prin aceasta focul infernal, ce arde până acuma înădușit acolo între granițele unei țări — ar fi mântuit încă odată pe bătrâna Europă de pârjolul ce o amenință. — Dar așa nu știu cum va fi?

Putea-vor oare contribui cei 50 de voluntari români pe lângă toată bărbăția lor la localizarea focului, ca să nu-l lase să isbucescă cu furie în toate părțile?... Nu se poate ști!... Scânteii par'că au sărit deja până acuma și în alte părți... Viitorul e în mâinile lui Dumnezeu!

Sânmiclăușul-mare, la 4 Iulie n. 1914.

N. Mihuțu.

Arad, 6 Iulie n. 1914.

Mrsul vremii. Institutul meteorologic anunță, călduri mari, ploi cu furtuni.

Prognostic telegrafic: călduri mari.

Temperatura la amiază a fost 24.5 C.

— Măine, Marți, fiind sărbătoare — Nașterea Sf. tului Ioan Botezătorul — numărul viltor al ziarului nostru va apare Joi dimineața.

Parastas în Arad pentru arhiducele Francisc Ferdinand și prințesa Sofia de Hohenberg. Ieri, Duminecă, în biserica gr. or. română din

Arad s'a oficiat de către P. Sa d. episcop Ion I. Papp înconjurat de mare asistență un parastas solemn pentru odihna sufletului arhiducelui Francisc Ferdinand și a augustei sale soții prințesa Sofia de Hohenberg.

Spațioasa biserică n'a putut încapa marelui public românesc care venise ca să dea ultimul tribut de recunoștință nobilului protector al poporului român, care a fost arhiducele Francisc Ferdinand.

Toți soldații români ai garnizoanei din Arad în frunte cu corpul ofițerilor a asistat la parastas.

Răspunsurile funebre le-a dat frumos corul școlarilor sub conducerea dlui învățător George Popovici.

Parastasul la biserică sârbească a fost oficiat de către d. protopop Stanco Jupanski.

Răspunsul M. S. regelui Carol la adresa senatului. Ni se comunică din București: Sâmbătă cu ceremonialul obișnuit comisiunea senatului de răspuns la mesaj a fost primită de M. S. regele. D. B. M. Missir președintele senatului a cetit adresa maturului corp, la care M. S. regele a răspuns următoarele:

Domnule președinte,

Domnilor senatori,

„Sentimentele de credință ce Mi le arătați din partea senatului, precum și asigurarea ce Mi-o dați că Vă veți pune toate silințele pentru o cuminte revizuire a Constituției, imple inima mea de o vie și adâncă recunoștință.

Țara așteaptă într'adevăr dela toți fiii săi ca, cu hotărâre și bună chibzuință, să se satisfacă toate nevoile și interesele legitime, prin armonizarea lor, spre un mai mare avânt al dezvoltării sale și o mai strânsă legătură a tuturor păturilor sociale.

Situația ce am câștigat-o în anul trecut, prin patriotismul iubitelui nostru popor și înțelepciunea bărbăților noștri de stat, avem datorită de a o păstra nestirbită prin întărirea noastră internă și menținerea bunelor relațiuni cu toți vecinii noștri.

În împrejurări grele României au fost totdeauna uniți într'un singur gând de jertfă patriotică; nu Mă indoiesc că și astăzi veți fi credincioși acestei frumoase și măntuitoare datini. Din tot sufletul doresc ca lucrările Domniilor Voastre să răspundă așteptărilor țării și Vă mulțămesc călduros pentru bunele urări ce ni le aduceți reginei, mie și familiei mele”.

Plecarea principilor români la Sinaia. Ni-se comunică din Constanța: Sâmbătă dimineața la orele 9 a părăsit orașul cu un tren regal, A. S. principesa Ileana și principele Mircea. M. S. regina a amânat plecarea.

Duă amiază la orele 3 și 10 minute trenul special a sosit în Ploiești. În gară principii au fost întâmpinați de d. polițai Gr. Sorescu, Carapancea comandantul sergenților și comisarii Sihlea și Apostolescu. După 10 minute trenul și-a continuat drumul spre Sinaia.

Ni se anunță din Sinaia: Sâmbătă, cu trenul de 5 și jumătate, la care a fost atașat un vagon princiar a sosit în gară A. S. R. principesa Ileana și principele Mircea. Augustii oaspeți au fost întâmpinați de către d. Zera primarul orașului, Străescu polițaiul orașului, Emil Vlăchide administratorul plăsei Peles, judecătorul Cincinat Pavelescu, precum și de toți ofițerii batalionului II de vânători, în frunte cu d. locot.-colonel Dabija George. Principii după ce s'au întretinut cu persoanele prezente, au plecat în automobil la castelul Peșisor. Pe tot parcursul, publicul care staționa pe străzi a aclamat călduros pe principii.

Tot astăzi a părăsit orașul plutonul din regimentul 32 infanterie Prahova de sub camanda plutonierului Trandafir Ioan, care a făcut de gardă la palatul regal în tot timpul iernei.

INCIDENT LA GRANITA SÂRBO-AUSTRIACĂ. Ziarul guvernamental bulgar „Utro” publică astăzi următoarea știre primită din Viena:

— La granița sârbo-austro-ungară s'au întâmplat incidente în urma atentatului dela Serajevo. Populațiunea austriacă a atacat postu-

ANUNȚURI
se primesc cu prețuri
moderate la administra-
ția ziarului acesta. :-

rile de graniță sârbești, gonind pe soldații de santinelă. Populațiunea dela graniță este foarte agitată și puțin a lipsit ca să se întâmple ciocniri sângeroase.

Datorită intervenției la timp a trupelor austriace, populația austro-ungară a fost împinsă de pe teritoriul sârbesc și sentinelele sârbe și-au putut relua posturile, fără a face uz de armă și de întăririle primite din interior.

Comemorarea lui Eminescu în Sibiu. La 1 Iulie v. c., Marți, la orele 7 seara, se va ține în sala festivă a Asociațiunii o serbare comemorativă, cu următorul program: 1. Cuvânt de deschidere. 2. Rugăciune, cor mixt, com. de L. Tempea. 3. Personalitatea lui Eminescu de Oct. C. Tăslăuanu. 4. Somnoroase pășărele, cor bărbătesc, comp. de T. cav. de Flondor. 5. Satira a 3-a de Eminescu, declamată de Iuliu Enescu. 6. Dorința, cor mixt, comp (*). 7. Eminescu și Ardealul de Eugen Goga. 8. Mars, cor mixt, comp. de L. Tempea. Corurile vor fi conduse de d. Ionel Crișan. — Taxa de intrare la această serbare e benevolă. Sumele încasate din contribuțiunii se vor întrebuința pentru ridicarea unui bust al lui Eminescu proiectat de Asociațiune. — După serbare publicul se va întruni la o cină comună în restaurantul hotelului Boulevard.

Monete à 5 coroane false circulează de o vreme încoace în țară; monetele sunt de emisiune ungară, purtând anul 1900, sunt fabricate din plumb-antimoniu (Britania) și se deosebesc de monetele veritabile prin faptul, că sunt mai ușoare, având unele, în loc de 25 grame, numai o greutate de 17.130 grame, iar altele 17.400 grame și 17.500 grame. Mai departe au un sunet mai închis și inscripția de pe margine este spălăcită.

x **Curs de specialitate comercială „curs pentru scris la mașină, Arad, str. Lázár Vilmos Nr. 2, lângă palatul Földes.** Cursuri de contabilitate, stenografie, seriere la mașină, cursuri de ziua și de noapte. Mijlocire gratuită și câștigarea de posturi. Instrucție și în limba română. (E 2198—10)

x **Institutul diagnostic al Dr.-ului Kozmuta** (aflător în **Budapesta VIII. Mária u. 30,** la imediată apropiere de clinica centrală. Casă privată cu grădina. Telefon urban **József 42 08**) e unicul institut în Ungaria, care se ocupă exclusiv cu constatarea diferitelor morburii mai grele și complicate ca: **boale interne, de rinichi, de piept, venerice, urologice, boale femelești și de copil etc.** Institutul pe lângă instalațiile și laboratoarele medicale **mai are și 10 camere mobilate pentru pacienți deci foarte acomodat pentru publicul din provincie.** Pentru boalele de piept și venerice institutul are secții separate.

Deslușiri și amănunte dă cu plăcere direcțiunea institutului. Ko 2149.

x **Haltenberg Béla, Kassa, fond. în 1810.** Cea mai veche vopsitorie, curățătorie chimică și spălătorie cu aburi în Ungaria. Lucrează frumos, curat și elegant. În cazuri de doliu vopsește halne imediat. Zilnic spală și curățește câte 24 mil de gulere pentru provincie.

Comandele din provincie să se adreseze direct la firma: **Haltenberg Béla, prăvălie principala, Kassa (Casovia).** (Ha 1622)

x **In atențiunea bolnavilor!** Balsamul Mittelmann pentru stomac încetează în scurtă vreme lipsa de apetit, incuieră scaunului, durerile de cap, cărceii de stomac, arderea de stomac, apoi tot felul de boale de intestine, luând de 3 ori pe zi, înainte de mâncare, câte o lingură cafea. **Preț 2 coroane.** Pregătește și expediază: **Eugen Mittelmann, farmacie la „Leul de aur” în Ungvár, str. Nagyhíd-u.** (Mi 1621)

Cronica socială.

Concert în Teaca. — Comitetul filial al „Socetății teatrale române” vă invită cu toată stima la concertul urmat de dans, ce-l va aranja în 12 Iulie st. n. 1914 (St. Petru) în sala cea mare a otelului „Schneider” din Teaca cu concursul d-șoarei **Maliuța Bran** și al ascultătorilor „Cursului pentru dirigenți de cor” sub conducerea dlui **Ion Harșia, abiturient al conservatorului din Lipsca.** — Inceputul precis la orele 8 seara. — **Preț de intrare: Locul I. 2 cor., locul II. 1 cor. 60 bani.**

Venitul curat e pentru edificare bisericii gr.-cat. rom. din Teaca. — Program: 1. C. Porumbescu: „Imnul untrii”, G. Dima: „Cucule cu peană sură”, I. Harșia: „Câmpiana”, cor bărbătesc. 2. P. Cho-

pin: „Nocturna în Es dur”, G. Șiorban: „Jocul piticilor”, executate la pian de dșoara **Maliuța Bran.** 3. I. Harșia: „Leano”, I. Harșia: „Tucu-ți ochii”, cor. 4. G. Șiorban: „Variații la melodia „Zis'a ba-dea”, G. Șiorban: „Joc românesc”, dșoara **Maliuța Bran.** 5. I. Harșia: „Măi Ioane”, A. Castaldi: „Mars”, cor.

Despărțământul Năsăud al „Asociațiunii” pentru literatura română și cultura poporului român, invită prin aceasta pe toți membrii săi și pe toți binevoitorii și sprijinitorii acestei instituții culturale la adunarea cercuală care se va ținea **Duminică în 12 Iulie st. n. 1914 (St. Ap. Petru și Pavel)** în frunțașă comună **Coșna.** Remarcăm în program 2 prelegeri populare și cercetarea expoziției etnografice. — **Ioan Pecurariu, președinte, Emil Tișca, secretar.**

Meseriașii români din Lugoj vor da în 12 Iulie n. 1914 o petrecere dansantă împreună cu reprezentatie teatrală. Se va juca „Are un cusur”, comedie într'un act, tradusă din franceză. Monolog predat de d. I. V. Vlad. — Dans.

Ultima oră.

DUPĂ INMORMÂNTARE.

La catedrala catolică Sf. Iosif din București s'a oficiat ieri un parastas pentru perechea moștenitoare — la care a luat parte și familia regală română. M. S. regele Carol și-a exprimat condoleanțele personal contelui Czernin, care i-a mulțumit emoționat.

Prințul Lobkovitz a fost numit mareșal al curții noului moștenitor de tron.

D. Dr. Aurel Cosma, președintele clubului comitatens român din comitatul Timiș, a invitat pe toți membrii congregaționali români să se prezinte la adunarea de Miercuri, când își vor exprima condoleanțele în numele Românilor timișeni.

Ziarul sârbesc „Baikan” din Belgrad descoperă trecutul lui **Cabrinovici, atentatorul cu bomba, care nu de mult era să fie expulzat și din Sârbia din cauza mai multor neregule făcute.**

La audiențele din urmă dela M. Sa se afirmă că s'a vorbit de mari schimbări în armată.

Noul moștenitor de tron va pleca în curând în străinătate pentruca să facă vizita oficială la curțile domnitoare.

La audiența de azi a contelui Berchtold la M. Sa s'a vorbit despre mersul cercetărilor, despre cari amănunte nu se mai dau în publicitate.

În ședința de azi a sobraniei s'au petrecut din nou scandaluri mari. Opoziționiștii i-au strigat președintelui și deputaților guvernamentali: **asasini, dinamitarzi, atentatori.** Aducându-se spre votare un proiect de recludiune a deputaților opoziționiști, aceștia au provocat un scandal enorm, în urma căruia ședința a fost suspendată.

RECUNOȘȚINȚA MONARHULUI FATĂ DE PRINȚUL MONTENUOVO.

Monitorul oficial din Viena publică în numărul său de mâine autograful M. Sale monarhului, în care M. Sa asigurându-l pe mareșalul Curții prințul Montenuovo de încrederea Sa, îl mulțumește pentru serviciile făcute cu prilejul înmormântării defunctei perechi moștenitoare.

RĂSCULAȚII DIN ALBANIA AU LIBERAT PE ASASINII PREOTULUI BALAMACE.

Răsculații luând în stăpânire orașul (Elbasan) au pus în libertate pe omorătorii preotului Balamace din Corița. Astfel fără a fi judecați și condamnați, acei criminali, printre care era și un mitropolit grec, și-au găsit libertatea prin ajutorul musulmanilor răsculați din Albania.

PERSECUȚIA SÂRBILODIN BANAT.

Satul-nou. — Ancheta relativ la înfricoșatul atentat dela Serajevo se face și în părțile Panciovei. Până Vineri au fost arestate peste 80 persoane din Panciova și provincie.

CONSILIU COMUN DE MINISTRIL.

Măine, Marți, va avea loc în Viena un consiliu al miniștrilor comuni la care vor lua parte și primii miniștri austriac și ungar și în care se vor discuta toate de actualitate.

ȘEDINTA CAMERIL.

Camera ungară a ținut azi ședință, în care după raportul președintelui ministrul de interne **Ioan Sándor** a depus pe biroul camerei proiectul despre formularele listelor electorale și cercurile de votare. La propunerea președintelui camerei a luat apoi hotărâre ca mâine să țină ședință, punându-se la ordinea de zi pe lângă alte 5 proiecte mai mici și proiectele despre competențele iustitiare și despre darea de spirt.

MINE DE AUR IN ROMÂNIA.

Di Gailac (numele nu l'am putut înțelege bine prin telefon. — N. Red.) a descoperit mine bogate de aur pe valea Lotrului, pe cari guvernul român le-a încredințat să le exploateze. Aceste sunt primele mine de aur în România.

PANICĂ LA BURSA DIN BUCUREȘTI.

În urma precipitării evenimentelor externe, cari direct ori indirect au atins și România, la bursa din București s'a simțit scăderea însemnată a valorilor. Pe ziua de azi s'a arătat oareșcare ameliorare

SITUAȚIA IN MEXIC.

Zilele trecute a fost încheiată pacea între Statele-Unite și Mexic, punându-se ca prima condiție demisia președintelui Huerta. La alegerile parlamentare de ieri din Mexic au reușit din nou partizanii lui Huerta; astfel se prevede ruperea tratatului de pace și o nouă intervenție armată din partea Statelor-Unite.

ENVER PAȘA LA MANEVRELE GERMANE.

Ministrul de război al Turciei, **Enver pașa** (eroul Enver bey) a fost invitat personal de împăratul Germaniei să participe la manevrele germane. Acestei invitații i se atribuie o mare importanță politică, în legătură cu tendința mai pronunțată a Rusiei de a ajunge la Dardanele. — Enver pașa a și promis că va merge la manevrele germane însoțit de o suită dintre ofițerii superiori.

ECONOMIE.

Bursa de cereale din Budapesta.

(După 50 kgr.)

	— 6 Iulie.
Grâu pe Octomvrie	cor. 12.79
Grâu pe Aprilie 1915	12.98
Secară pe Octomvrie	9.26
Ovăs pe Octomvrie	7.66
Porumb pe Iulie	7.38
Porumb pe August	7.52
Porumb pe Mai 1915	7.29

POȘTA REDACȚIEI.

München. — Mulțămim mult și vă rugăm să ne dați totdeauna când găsiți ceva interesant. Rugăm și articole mai lungi traduse în întregime. Le vom da pe pagina 3, titlu pe două coloane.

C. Viena. — Vă mulțămim la acest loc, deoarece ne scrieți că veți pleca.

H. B., București. — Ca să Vă dăm dovadă că știm separa opera de autor, publicăm foiletonul despre piesa dlui **Soricu.** Detestăm apucăturile neliterare... dar nu ne lăsăm călăuziți de uri mărunte. Știm tot.

A. S., Sânmihailu. — Regretăm foarte mult, dar bugetul nu ne permite. Să ne trimiteti totuși, câte-o veste scurtă din când în când.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI.

Am primit în abonament dela următorii: **D. Răuciu, 7 cor. pe Quart III; Dimitrie Simea, Comlăuș, 10 cor. Încă 11 cor. aveți de plătit pe 1914.**

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

Sanatorul Dr. Mann

Arad, str. Kazinczy 10. :: Nr. telef. 532.

Se va deschide în 15 Iulie n. Institut de cură aranjat conform celor mai stricte pretențiuni ale științei medicale moderne, care în urma poziției sale e absolut scutit de sgomot și de praf. Toate camerele bolnavilor răspund spre o grădină frumoasă. Terase închise și deschise. Sală excelentă de operații, camere aparte, laborator Röntgen, — chimic și — microscopie.

Fiecare bolnav își alege pe medicul curant.

Inspecție medicală în permanență. Prețuri moderate. În sanator se primesc pentru cură orice altfel de bolnavi, — afara de nebuni și de cei cari suferă de boale molipsitoare de puroae, precum și slăbănogi în urma boalelor cronice. — Anunțări se fac dela 1 Iulie r. Detalii dă eu plăcere prin telefon sau în scrisoare.

Dr. ADOLF MANN.

(Ma 2214)

Frisch Károly

Temesvár-Józsefváros, Hunyadi-ut 64.

Măestru de Impletituri de sârmă și de site.

Execută îngrădiri de poteni, parcuri și eruci mormântale, impletituri pentru site pentru nisip și pietriș, apărătoare de schintel pentru hornuri de locomobile cu aburi, etc.

Magazin de site, sârme fine, contrapulte, pentru economie și pentru casă, — cu prețuri foarte ieftine.

(Fi 2104)

Prețuri
ieftine!

(Ba 2207)

Garanță
pe 10 ani

Mașină familiară de cusut Cor. 75
Mașină de cusut cu luntre rotundă . . . . Cor. 130
Mașină bobbin central. . Cor. 140

Pentru plătit în rate
cu 12% mai scump.

Biciclete, gramofone, părți separate la acestea. — Peșuri de fabrică, cu garanță. — Numai articole de primul rang.

BAUMGARTEN GÉZA, Marosvásárhely.

SPRIJINIȚI MESERIAȘII ROMANI!

Justin Ardelean

legător de cărți

Arad, Weitzer-János-u. 13.

Atelier mai bine aranjat în Arad pentru compactarea Evangheliilor și a altor cărți bisericești, cărți de legi, matricule, albumuri, măști, protocoale și totfelul de lucrări aparținătoare de branșa aceasta. (A 1692)

HERBST

ÉS TÁRSA,

mașini sistem Halle pentru sortarea și plămădirea aluatului, aranjament pentru orice putere, electricitate, — benzină sau vaporic. — Singura reprezentanță pentru întreg comitatul Bihoru. :: lui ::

STEMMER A. JÓZSEF
(Se 1786) specialist

NAGYVÁRAD, Rákoczi-ut 35 sz.

Délczeg Pál

PIETRAR

BISTRITA, (vis-à-vis) de cimitirul evanghelic.

Atrage atențiunea on. public din loc și provință asupra magazinului de atelierului de piatră — Bogat asortiment de monumente mormântale de marmoră de Carrara, granit, sienit, porfir, labrador etc. Execută totfelul de lucrări de piatrărie și sculptură în piatră, după orice desen, precum în monumente mormântale, s. Treime, cruci pe lângă drum și lucrări de piatră pentru clădiri în stilul cel mai frumos și modern. Renovarea și aurirea monumentelor vechi mormântale se execută prompt și ieftin — Prospecte și deseneuri la dorință trimet gratis și franco. — Renumita mea firmă să nu o confundați cu alte firme similare. (Na 1347)

MARFA NOASTRĂ INTRECE RENUMELE NOSTRU!

Moda de zi:
Crepp, Cotelé, Whipcord, Țesăturil.

Deoarece ne străduim să oferim onor. mușterii numai cele mai bune calități de stofe p. halne, costume și bluse în cele mai noi culori și țesături pentru prețuri solide. — Avem în depozit: Stofe de halne, deco-rații, mătasuri, dantele, achilve, paraplee, albitori, elorapl. (A 1957)

Magzinul de modă ANDREE și WACHNER, Sibiu, strada Cisnădel. (Heltauergasse).

S'a
deschis

!

în Arad
în casa-Löcs din
colțul străzii Salacz

magazinul
de modă
Németh

unde se pot căpăta
cele mai noi și mai
moderne

pânuri de vară p. haine.

Asortiment bogat.
Prețuri convenabile.

Roagă binevoitor sprijin:

Németh
magazin de modă.

(Ne 2215)

In atențiunea albinarilor, notarilor
comunali și a învățătorilor.

Cine vrea să vândă sau să cum-
pere ceară sau vrea să se ocupe
cu cumpărarea turtelor de ceară
brută, să se adreseze lui

Dürr Gusztáv, comerciant
de coloniale, Arad,
lângă clădirea băncii „Victoria”,
care firmă cumpără pe bani gata
oricâtă cantitate. (Dü 2195)

„Matteine”

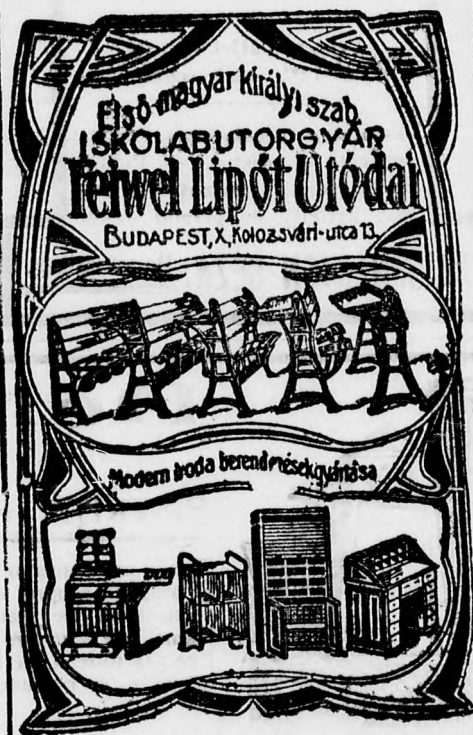
antrepriză pentru stăpîrea ploșnițelor și a
molilor,

Arad, str. Tabajdi Károly 1.

(Telefon: 10 - 45) Ma 2212
(Proprietar: Fischer)

Execută pe lângă un preț anual moderat
asigurări de palate, oteluri, institute, locuințe
mai mari, împotriva paraziților. — Execută
nimicirea definitivă a ploșnițelor și a larvelor
acestora pe lângă garanția de un an.

Prima fabrică de bănci de școală
brev. reg. ung.

Liferează

cele mai moderne și mai bune

bănci de școală

brevetate sistem „Felwel”,
„Zahn” și „Rettig”, mo-
biliar pentru școli aparate de
gimnastică, mobilier modern
pentru biserici, bănci pentru
biserici și mobilier pentru
„grădinile de copii.”

Fe 1288

Prețuri gratis.

Fabricarea aranjamentelor de
birouri moderne.

S'a finit cu viața!

Pentru că noua remediu din Fiume e o aflare invențiune
de sistem nou care omoară cu siguranță pe cel mai de
nesuferit și uricios dușman al femeii de casă, cari sunt
insectele de bucătărie.

„DEGANIN” e neapărat de folos și la economia de
câmp că nimiceste păgubitoare insecte și furnici.
„DEGANIN” e pentru fiecare grădinar un așa arti-
clu indispensabil ce salvează plantele și cu deosebire
rozele le eliberează de stricăciosii paraziți (păduchi de
rose).

„DEGANIN” nu-l terță să lipsească din nici o Cofe-
tărie, Covrigărie, Magazine etc., pentru că prin acea-
sta ajunge fiecare proprietar la curățenia dorită.

1 kg. „DEGANIN” și 4 kg. Cătea se trimite franco. —
Spediiuni de „DEGANIN” dela 5 kg. se expede-
ază franco.

Modul de folosire gratis. — Se caută Agenti.

— 1 kgr. numai 2 cor. —

1 kgr. Cătea fină și aleasă numai 2 Cor. 80 Illeri.

1 kgr. Cătea fină mărează numai 3 Cor. 20 Illeri.

1 kgr. Cătea Cuba cea mai fină 3 Cor. 60 Illeri.

Prețuri gratis!

F. A. DEGAN. — Fiume.

SCRISORI DE RECUNOȘTIȚĂ

Nr. 14516/1913.

Spectabilă Firmă

F. A. Degan

Fiume.

Vre-o câteva despărțăminte, dar cu deosebire culina
Institutului nostru era de un timp încoace de dreptul
infestat de șvabi, spre a căror stăpînire n'a folosit nici unul
din pravurile comune. Din întâmplare un amic al no-
stru ni-a amintit de invențiunea D.-V. cu care de ase-
menea am făcut probă și spre marea noastră surprin-
dere praful D-tale ne-a curățit toate localurile și ne-a
scăpat de uriciosii gândaci. In toată constința putem
recomanda ori cul productul Dv., ca remediu excelent
in toată privința și de un rezultat sigur.

Directiunea Spitalului Civil—Fiume
Dr. Sichel, director.

Rog a-mi trimite 6 pachete „Deganin”. Am făcut
experiența celor ce mi-ați mai furnizat și rezultatul sa-
tisfăcător este spre lauda produsului D-v.

Alexandru Constantinescu
Ministrul Agriculturii și Domeniilor. Bucuresti.

Am folosit praful „Deganin” ordinar la D-ta in apar-
tamentele unei case de ale mele de inchiriat și cu bun
succes... I-am folosit și la stăpîrea păduchilor de
rose. — ba chiar și la insectele produse de mucezeală...
și preste tot locul a folosit

Debrececi Lajos

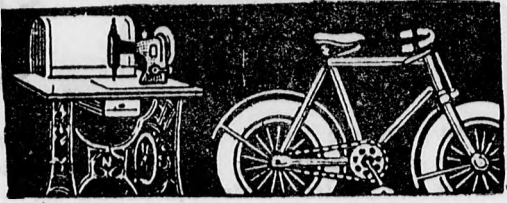
Cavaler al Ordinului Francisc Iosif, fabricant
de cârnați și salamă în Debrecen.

Vă rog mai trimiteți-mi 5 kgr. de praful „Deganin”, am
fost tare satisfăcut cu expediția precedentă. Praful lu-
cră cu efect.

Berthold Frenzt și fiul, cofetărie și Cătea Sibiu.

Intreprindere „VATT” mecanică și electrică a lui LEITNER, Cluj, (Kolozsvár).

Birou și magazin: Széchenyi-tér 41. (Palatul Széki).
Stabiliment: Malom-utca 8.

Va 2071

Reparări de automobile și gumă pentru automobile, mare atelier reparator de mașini de cusut, biciclete, mașini de scris, gramofon; prețuri ieftine, execuție solidă. — La comenzile din provincie nu se socotește pachetarea.
Cine se referă la acest ziar primește 10%o rabat.

H. TH. BONNET,

stabiliment industrial de măsorie de lucrări p. clădiri și de mobile, cu putere motorică

BISTRIȚA (Besztercze), Felsőkölváros, Fő-ut 25.

Execută în mod ineccepțional totfelul de lucrări pentru clădiri și mobile, și anume: Lucrări pentru clădiri, portaleuri, mobilier pentru prăvălie, cafenea, școli și pentru biserici, apoi aranjamente complete pentru dormitoare, prânzitoare și pentru bucătării, cu prețuri foarte ieftine. (Bo 2083)
Proiecte și prospecte gratis.

Dacă suferi în DURERI DE STOMAC!

Fără durere în timpul cel mai scurt și cu siguranță, chiar și cele mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA”, (purgativul de fier) a lui Sándor,

care curățește stomacul și intestinele de toate materiile nefolositoare care sunt lipite de ele și prin aceasta împiedică incuierile și toate morburile ce ar proveni din aceste, ș. a.: durere de cap, sgâreluri, arsuri, apăsare de stomac, iritare de vomare, greață, răgăfeli etc.

O sticlă costă 50 fil., 6 sticle deodată 2'50 fil., 12 sticle 5 coroane. Efectul purgativei de fier „LAXA”, va fi permanentă dacă deodată folosim

„Regenolul” (balsam de stomac) a lui Sándor,

„REGENOLUL”, această esență de stomac vindecă orice soi de morburi de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgerea (năpădirea) de sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superlativ. În cazuri de colică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 1'20 fileri. Originalul „Laxa” și „Regenolul” se poate afla la preparatorul original:

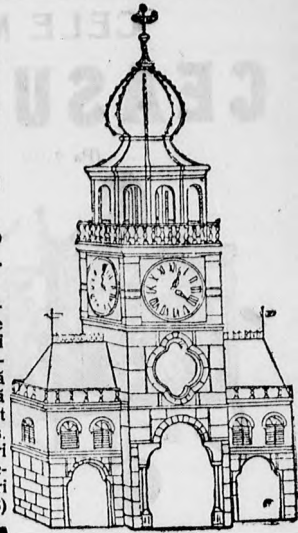
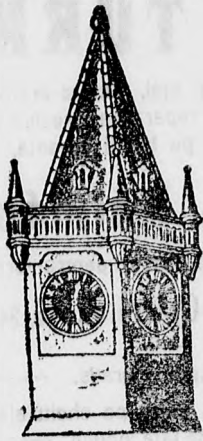
Sándor Zoltán
farmacist în Erdőszentgyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGEMUL” la ce e de recomandat să fie cu atențiune! (Sa 572)

CEASURI PENTRU BISERICI.

SZÁNTHÓ GYULA

fabrică de ceasuri pentru biserici
NAGYVÁRAD,
Damjanich-utca 30 szám.

Oferă ceasuri pentru biserici cari se trag odată pe săptămână, odată la 8 zile și odată la zi, durabile și precise. Prețuri ieftine. Fabrică cu putere electrică. Garanție pe mai mulți ani. Prețurent la dorință se trimite gratis. Plăci (tablă) pentru ceasuri cari luminează noaptea, executate admirabil. — Prețuri ieftine. (Sa 88)

Liferantul diecezelor gr. or. și gr. cath.

ATENȚIUNE!

ATENȚIUNE!

NICI UN ROMÂN SĂ NU-ȘI CUMPERE MOBILE PÂNĂ CE NU VIZITEAZĂ PRIMA FABRICĂ ROMÂNEASCĂ DE MOBILE

EMIL PETRUȚIU

ÎN SIBIU, (NAGYSZEBEN) STR SĂRII (SALZGASSE) 37.

CARE EXECUTĂ TOTFELUL DE MOBILE MODERNE ÎN TOATE STILURILE, — CA GARNITURI PENTRU DORMITORE, PRÂNZITORE, SALOANE ȘI TAPETĂRIE PROPRIE.

EXPOZIȚIE ZILNICĂ CU GARNITURI COMPLETE. CONSTRUIESTE TOATE LUCRĂRILE DE LIPSĂ PENTRU BISERICI VECHI ȘI NOI ȘI BINALE, PE LÂNGĂ EXECUTAREA CEA MAI SOLIDĂ: PROMPTĂ ȘI DE LÂNGĂ GARANȚĂ. TELEFON: 47

NOUĂ prăvălie de obiecte mecanice.

NOUĂ prăvălie de obiecte mecanice.

Cu stimă aduc la cunoștința on. public din localitate și din provincie, că în

Timișoara-Cetate (Temesvár-Belv.) Losonezyi-tér 16, lângă biserica catedrală, am deschis

O excelentă prăvălie de obiecte mecanice

corespunzătoare tuturor cerințelor moderne. — Țin în depozit cele mai bune mașini de cusut, biciclete și fonografe; execut totfelul de lucrări în bransa mea, cu prețuri moderate și pe lângă garanță.

Cu deosebită stimă: **SCHUSTER GYULA,** mecanic fost conducător al atelierului mecanic a lui STAM. (Su 2211)

Pictură pe sticlă și atelier mozaic

pentru biserici și alte feluri de clădiri. Adjustare cu sticlă decorativă în stil ANTIC și MODERN în cadru de ARAMĂ și PLUMB, cu prețuri convenabile execută

RUHR és SPITZ
Budapest, VIII., Liliom-u. 28 sz.

Proiecte și prospecte gratis. (Ru 1929—60).

Pielării (Go 2127)
talpe
achizite p. ghetе
instrumente pentru
pantofari și cismari
se pot procura mai bine
la:

Gyöngy Sándor
magazin de pielărie
BUDAPEST, III., Tavasz-u. 1. sz.

ADOLF ZIEGLER

PIETRAR Sibiu-Nagyszeben str. Sării 37.

Atrage atențiunea on. public din loc și provițăa asupra magazinului de **pietre mormântale** și atelierului de pietrărie.

Bogat asortiment de monumente mormântale de marmoră de Carrara, granit, sienit porfir, labrador etc. — Execut toffelul de lucrări de pietrărie și sculptură în piatră, după orice desen, precum și monumente mormântale, s. Treime, cruci pe lângă drum și lucrări de piatră pentru clădiri, în stilul cel mai frumos și modern. Renovarea și aurirea monumentelor vechi mormântale se execută prompt și ieftin. — Prospecte și deseneuri la dorință trimet gratis și franco.
Zi 1961

Cine voește să cumpere INCĂLȚĂMINTE

fabricate în țară într'adevăr fine, comode, elegante și durabile acela să cumpere cu încredere dela

IOAN VUIA, Sătmar
(SZATMAR) Deák-tér.
— (In casa lui Keresztes András). —

Ține în magazinul său de ghetе bogat asortat numai ghetе și ciobote pregătite în țară din piele fină veritabilă cu prețuri foarte moderate, fabricate imitate nu are și marfele sale în privința execuțiunii drăgălașe sunt neîntreșute. — La dorință se pregătesc toffelul de ghetе și ciobote după măsură.

„Vulkán“ fântâni cu lanț

recunoscute ca cele mai excelente dintre toate fabricațiile de acest fel de până acum.

De vânzare exclusiv la fabricantul

IOSIF MARKUCZ
atelier Industrial de lăcătușerie

Oradea-mare (Nagyvárad), strada Academiei n-rul 1.

:: Catalog de prețuri franco. ::

CZIGER LÁSZLÓ

maiestru dipl. pentru instalațiuni de electricitate și gaz lăcătușer și mașinist-electrician

Oradea-mare (Nagyvárad), str. Teleki nr. 1

Execută toffelul de lucrări electrice, optice și de lăcătușerie, și anume: ferării pentru clădiri, garduri pentru monumente, vetre de fer, uși de fer, rolete de fer pentru prăvălii, mașini de cusut, mașini de scris, biciclete, reparare de gramofone și instalațiuni electrice, străformări de mașini cu aburi și motoare în locomobile.

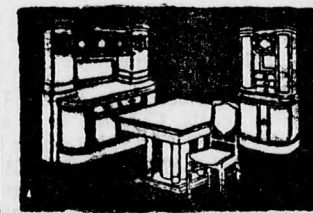
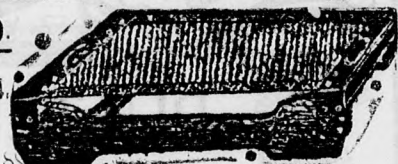

Magazin permanent de mașini de cusut și accesorii, precum și garnituri de îmblățit. Serviciu prompt, lucru excelent, prețuri ieftine.

LAHNY KÁROLY URMAȘUL LUI BAUMANN ARNOLD

ALBA-IULIA, (Gyulafehérvár).

Fondată în anul 1884.

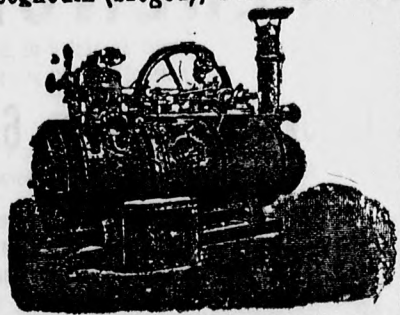

Fabrică și depozit de mobile atelier de ornamente și tapiserie, fabrică de matrițe de sirmă galvanizată, antepan de pompe funebre.

Fabrică de mobile, Nagyonyod

Pollák Gyula, faur de cazane

Seghedin (Szeged), Feltámadás-utca 1. :: Telefon: 394.

Atrage atențiunea on. proprietari de mașini de treccat și de cazane și aduce la cunoștință că și-a mărit și prevăzut cu excelente puteri de muncă

stabilimentul de fabricare de cazane,

se găsește în plăcuta poziție de a executa cu specialitate și grabnic orice lucrare în această branșă, execut case pentru bani și reparaz pereți de țevi precum și execut pereți de cazane, locomobile, și raformări de locomobile.

Pentru executarea lucrărilor mai mari merg pe cheștia mea la fața locului. Execuție excelentă. Prețuri moderate.

Po 1460

Se trimite del învțăcel.

PRAV DE PELE HÖFER

Acest prav impregnat cu acid boric a cărui efect excelent e în general cunoscut, se pregătește în trei țărimi.

No I. prav de stropit pentru copii . . . à cor. —80

No II. Pudră, albă crem. sau roză . . . à cor. 1—

No III. Prav de stropi pentru bărbați à cor. 1—

»Babysoap« Höfer (săpun pentru copii).

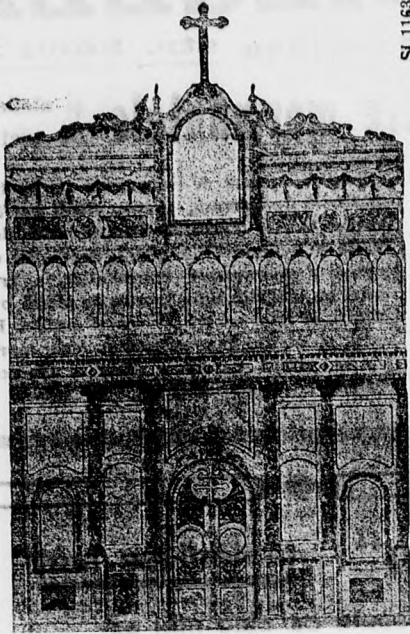
Numai acele sunt veritabile, cari poartă pe fășia de pe cutie și pe capacul cutiei iscălitura »HÖFER«.

Săpun Höfer . . . . . à cor. —70.

de tot neutral și inofensiv, se poate căpăta în toate farmaciile din țară și străinătate și dela:

Zentral-Versendungsdepot **HÖFER'S APOTHEKE** WIEN III. Ungargasse 14.
(E 1964-50)

CEL DINTĂI ȘI MAI MARE ATELIER ARTISTIC
PENTRU ARANJAMENTUL BISERICILOR.

Execută: iconostase, sculpturi, construcții de altare, aurire și pictură; aranjări noi de biserici în stil modern; altare, amvoane, fântâni pentru botez, statui, icoane-stătuți, scaune duhovnicești și bănci p. biserici.

Renovare, aurire și pictare de altare vechi.

Bisericile sărace primesc favor și li-se acordă plătiri în rate. Merg la fața locului pe cheltuiala mea proprie. Mii de scrisori de mulțumită dovedesc execuția artistică și durabilitatea lucrărilor mele.

Schmidt János

Budapesta, Kőbányai-ut nr. 53.

Haine de vară,

pardesiuri, haine pentru bărbați, haine pentru baluri, articli de toaletă, umbrele, perdele de dantele și de pănură se curățese și vopsese cu multă grijă și specialitate în

**stabilimentul meu industrial de vopsitorie
de pănuri și de curățitorie chimică,**

aranjate cu cele mai noi mașini din străinătate. — Despărțământ special pentru curățitul, vopsitul pălăriilor pentru bărbați și femei. — În cazuri de moarte hainele de pănură și de mătasă, hainele pentru bărbați etc. se vopsese cu specialitate în negru. — Hainele de bărbați date spre curățire se și reparaază cu specialitate în croitoria mea specială. — Scrisori de recunoștință din toate părțile țării.

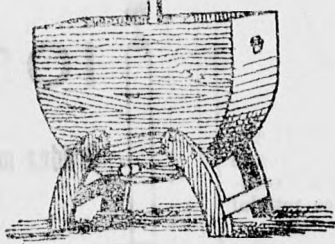
Lucza József, vopsitor de pănuri și curățitor chimic **Szeged.**

TELEFON:
994.

Prăvălie și stabiliment principal:
str. Laudon, nrul 9., colțul
pieței Valeria. (Lu 2106)

TELEFON:
994.

20
COR.

1876

PREȚUL 20 COROANE.

0 mașină de spălat completă

E compusă din DOUĂ PĂRȚI: din COVATĂ și FRECĂTOR INTERN cu mecanism ușor pe care și un bălat de 8—10 ani îl poate învărti. 6 cămeși sau tot atâtea haine de spălat în decurs de câteva minute sunt spălate. În decurs de 3 ceasuri se pot spăla atâtea haine câte spală într'o zi 2—3 femei. Acest solu de mașină de spălat s'a vândut în mii de bucăți și s'a dovedit a fi cea mai bună mașină de spălat, nu strică haina și n'o îngălbinește.

De vânzare la fabricantul:

JERGER JAKAB
FABRICĂ DE MAȘINI DE SPĂLAT.

APATIN

(BÁCSKA).

NOUĂ
prăvălie de
instrumente
muzicale!

PULTER VENCEL

fabricant de instrumente muzicale

Marosvásárhely, Deák Ferenc-u. 7.
(Lângă Palatul Cultural).

Depozit bogat și foarte bine sortat de VIOLINI noi și vechi și pentru școală, CITERĂ și clarinete, INSTRUMENTE DE SUFLAT, harmonice și părți de instrumente etc. etc. GRAMOFONE și PLĂCI în asortiment bogat. CORZI (strune) din străinătate cu ton curat pe lângă garanță. — Reparaturile se execută prompt și conștiințios. (Pu 1847)

Dacă voești

să cumperi bijuterii moderne și veritabile, adresează-te firmel:

Slepák A.

bijutier,
ceasornicar
și
auritor

MAROSVÁSÁRHELY, Széchenyi-tér nrul 41.

Magazin de ceasuri elvețiene, de aur, argint, oțel, nichel p. buzunar și ceasuri cu pendulă. — Bijuterii fine și brillante, obiecte de lux veritabile de argint și argint de China, obiecte optice.

În marele meu atelier se execută tot felul de bijuterii și se reparaază cu specialitate bijuterii și ceasurile. — Prețuri convenabile, serviciu prompt. Se 2072

LITTMANN RÓBERT

ATELIER PENTRU REPARAREA AUTOMOBILELOR, MOTOARELOR, MAȘINELOR DE SCRIS, GRAMOFANELOR ȘI TOT FELUL DE INSTRUMENTE.

BRAȘOV, HOSSZÚ-UTCA NR. 24.

PRIMEȘTE TOT FELUL DE LUCRĂRI ÎN BRANȘĂ.

EXECUTARE
PUNCTUALĂ
ȘI PERFECTĂ

(Li 1973)

PREȚURI CON-
VENABILE.
GARANȚIE.

VERES FERENCZ

atelier de măsurit cu putere
motorică p. zidiri și mobile

Dej-(Dés) str. Ludovic Kossuth, nr. 63.

Magazin de mobile pentru prânzitoare, dormitoare, saloane, icoane, oglinzi, covorașe.

Execută totfelul de lucrări pentru zidiri, mobile și orice lucrări în această branșă, cu prețurile cele mai moderate, din material excelent și uscat. Ve 1789